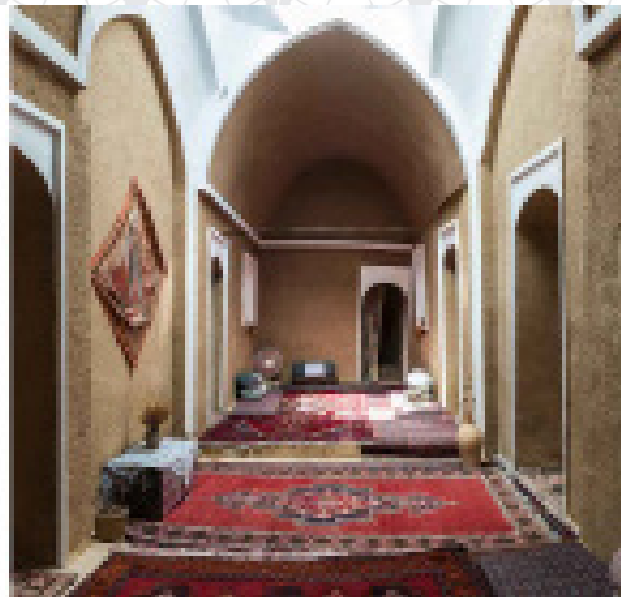

گزارش نظارتی بر صندوق توسعه صنایع دستی و فرش دستباف و احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی (۱): جایگاه‌شناسی و تحولات تقنینی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تاریخ انتشار:
۱۴۰۲/۱۱/۱۴

شماره مسلسل: ۱۹۶۰۴
کد موضوعی: ۲۷۰

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

عنوان گزارش:
گزارش نظارتی بر صندوق توسعه صنایع دستی و فرش دستباف و احیا و بهره‌برداری از
اماکن تاریخی و فرهنگی (۱):
جایگاه‌شناسی و تحولات تقنینی

نام دفتر:
مطالعات فرهنگ و آموزش (گروه ورزش، میراث فرهنگی و گردشگری)

تهیه و تدوین کنندگان:
امیرحسین اسکندری، سعید شفیعا

ناظران علمی:
موسی بیات، احسان ایروانی

مدیر مطالعه:
سعید شفیعا

اظهار نظرکنندگان:
محمدبرزگر خسروی و مهدی بهرامی حسن آبادی (دفتر مطالعات حقوقی).

اظهار نظرکنندگان خارج از مرکز:
صابر بوالحسنی، سید هادی رضوی، مهدی رئیسی نافچی، فیض‌الله شاکری، مهدی
عامریان، امید غنمی، علی فعله‌گری، محمد کریم کشاورز، هادی میرزائی، سید مسعود
میرطالبی و زهرا نیک‌سیرت

گرافیک و صفحه‌آرایی:
سیده فاطمه ابوطالبی

ویراستار ادبی:
شیوا امین اسکندری

تاریخ شروع مطالعه:
۱۴۰۲/۰۷/۰۱

واژه‌های کلیدی:

۱. احیا
۲. مرمت
۳. حفاظت
۴. بهره‌برداری

فهرست مطالب

۶	چکیده
۷	خلاصه‌مدیریتی
۸	۱. مقدمه
۸	۲. تاریخچه حفاظت از میراث فرهنگی پس از انقلاب اسلامی
۱۱	۳. جایگاه صندوق در اسناد بالادستی
۱۸	۴. بررسی اساسنامه صندوق
۱۸	۴-۱. فرضیه‌های ماهیت دولتی و یا غیردولتی برای صندوق
۱۹	۴-۲. بررسی تغییرات اساسنامه صندوق
۲۶	۵. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۲۶	۵-۱. چالش‌های مرتبط با صندوق
۲۷	۵-۲. تعارضات قانونی مرتبط با فعالیت‌های صندوق
۲۸	۶. پیشنهادها
۳۰	منابع و مأخذ

فهرست جداول

۸	جدول ۱. تاریخچه حفاظت از میراث فرهنگی پس از انقلاب اسلامی
۱۱	جدول ۲. سیاست‌ها و قوانین بالادستی و مرتبط با حوزه فعالیت صندوق
۱۶	جدول ۳. تغییرات و عوامل تأثیرگذار بر صندوق از زمان تأسیس تاکنون
۲۰	جدول ۴. بررسی تغییرات اساسنامه صندوق

گزارش نظارتی بر صندوق توسعه صنایع دستی و فرش دستباف واحیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی (۱): جایگاه‌شناسی و تحولات تقنینی

چکیده

نظر به اهمیت حفاظت، مرمت و احیای میراث فرهنگی کشور، «صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی و فرهنگی» به‌عنوان مؤسسه غیرانتفاعی وابسته به وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی با شخصیت حقوقی مستقل به‌استناد بند «ز» ماده (۱۱۴) قانون برنامه چهارم توسعه (مصوب ۱۳۸۳) با شماره مجوز ۵۰۱۱۱/ت ۳۲۶۱۹ هـ در تاریخ ۱۳۸۴/۰۹/۰۹، به‌منظور اعطای مجوز کاربری و بهره‌برداری مناسب از بناها و اماکن تاریخی قابل احیا (خصوصاً بناهای تحت مالکیت بخش غیردولتی) با استفاده از سرمایه‌گذاری بخش خصوصی داخلی و خارجی شکل گرفت. اساسنامه جدید این صندوق در سال ۱۴۰۱ مبتنی بر ماده (۸) قانون حمایت از هنرمندان، استادکاران و فعالان صنایع دستی تصویب شد که مطابق این قانون، «صندوق توسعه صنایع دستی و فرش دستباف و احیا و بهره‌برداری از اماکن و بناهای تاریخی و فرهنگی» تغییر نام داد.

تحلیل‌ها حاکی از آن است که وجود مشکلات مبنایی موجود در اساسنامه همچون وقفه پنج‌ساله در تصویب اساسنامه جدید، عدم شفافیت در ماهیت حقوقی صندوق (ماده (۲) اساسنامه)، عدم همخوانی مواد و بندهای اساسنامه با قوانین بالادستی (مانند تناقض بند «۷» ماده (۱۵) با ماده (۱۱۵) قانون محاسبات عمومی کشور) و عدم تجانس میان فعالیت‌های صندوق، این مؤسسه را با چالش روبه‌رو کرده است. بررسی سیر تحولات جایگاه قانونی و اساسنامه‌ای صندوق نشان‌دهنده عدم تمرکز بر وظایف، عدم برنامه‌ریزی دقیق برای حل مشکلات و عدم توجه دستگاه‌های بالادستی (خصوصاً وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی) نسبت به مشکلات صندوق است. علاوه بر آن تفسیرهای متفاوت از ماده (۷۲) قانون برنامه احکام دائمی توسعه (مصوب ۱۳۹۶) با موضوع اعطای مجوز بهره‌برداری از بناهای تاریخی به دستگاه‌های اجرایی با تعیین کاربری از سوی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و ماده (۲۷) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) (مصوب ۱۳۹۳) با موضوع واگذاری طرح‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای، موازی‌کاری دستگاه‌ها را در حوزه مرمت و احیای پی داشت. در نتیجه نابسامانی وضعیت کنونی صندوق و ناکامی این مؤسسه برای دستیابی به هدف اصلی خود (یعنی مرمت و احیای بناها) منجر شد. از این‌رو دستگاه‌های متولی باید اقدامات تقنینی، نظارتی و حمایتی هدفمندی در راستای هدف ملی احیای بناهای تاریخی و فرهنگی و توسعه صنایع دستی و فرش دستباف اقدام‌های مؤثری را برای ساماندهی وضعیت کنونی صندوق انجام دهند. از جمله با تعیین ماهیت صندوق به‌عنوان نهاد عمومی غیردولتی، اصلاح ماده (۷۲) قانون برنامه احکام دائمی توسعه (مصوب ۱۳۹۶) و استفسار به مجلس شورای اسلامی از ماده (۲۷) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) (مصوب ۱۳۹۳) به این مهم دست یافت.

بیان / شرح مسئله

حفظ میراث فرهنگی که نشان‌دهنده هویت و روح فرهنگی تاریخ هر کشور است؛ به‌منظور شناساندن به مردم، ایجاد حس ملی و مقابله با تأثیرات تهاجم فرهنگی^۱ الزامی است. از این رو پیشبرد هدف ملی احياء و مرمت بناهای تاریخی و فرهنگی به‌خصوص بناهای بخش غیردولتی، صندوق توسعه صنایع دستی و فرش دستباف و احياء و بهره‌برداري از اماکن تاریخی و فرهنگی تأسیس شد. بررسی‌ها در این گزارش نشان می‌دهد که صندوق از نظر جایگاه‌شناسی و تحولات تقنینی با دو مشکل عمده چالش‌های موجود در اساسنامه و اختلاف نظر در تفسیر قوانین مرتبط روبه‌رو است.

نقطه نظرات / یافته‌های کلیدی

■ اساسنامه صندوق با وجود مشکلات متعدد خصوصاً عدم شفافیت در ماهیت حقوقی صندوق، عدم همخوانی مواد و بندهای اساسنامه و عدم تجانس میان فعالیت‌های صندوق نیازمند بازبینی و اصلاح است.

■ اختلاف نظر در تفسیر قوانین مرتبط با فعالیت صندوق و عدم نظارت بر آنها، مسبب مسئله راهبردی تفسیرهای متفاوت از ماده (۷۲) قانون برنامه احکام دائمی توسعه مصوب ۱۳۹۶ و ماده (۲۷) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳ در میان دستگاه‌ها و موازی‌کاری در امر احياء بناهای تاریخی شده است.

پیشنهادها / راهکارهای تقنینی، نظارتی یا سیاستی

■ رفع مسئله ماهیت حقوقی صندوق، پیشنهاد ماهیت نهاد عمومی غیردولتی برای صندوق و قرارگیری نام آن در میان فهرست مؤسسه‌های عمومی غیردولتی با استناد به بند «ز» ماده (۱) آیین‌نامه انتقال مالکیت بناهای تاریخی و فرهنگی (مصوب ۱۳۸۸)، مواد (۵) و (۱۳۰) قانون محاسبات عمومی کشور (مصوب ۱۳۶۶) و ماده (۳) قانون مدیریت خدمات کشوری (مصوب ۱۳۸۶) است.

■ نظارت بر بند «۹» ماده (۸) اساسنامه در خصوص تصویب ساختار سازمانی صندوق و اجرایی‌سازی تکلیف مذکور دارای اولویت است.

■ در راستای ایجاد سازوکار لازم به‌منظور نظارت بر امور اجرایی صندوق و گزارش به هیئت‌امنا، پیشنهاد الحاق بند «۱۴» به ماده (۱۰) اساسنامه به شرح ذیل داده می‌شود: «۱۴- نظارت و مدیریت بر حسن اجرای امور و عملکرد صندوق و ارائه گزارش به هیئت‌امنا هر ۶ ماه یکبار».

■ در راستای تکمیل شروط و واگذاری امور صندوق به کارکنان، اصلاح تبصره ماده (۱۲) اساسنامه صندوق به شرح ذیل پیشنهاد می‌شود:

■ «تبصره: مدیرعامل می‌تواند با مسئولیت خود بخشی از اختیارات خود را به هر یک از مدیران و کارکنان مورد وثوق و امین صندوق واگذار کند که دارای حداقل مدرک دکترای تخصصی مرتبط با حوزه واگذاری و حداقل ۱۵ سال سابقه اجرایی در حوزه مربوطه است و این امر نافی مسئولیت مدیرعامل نیست».

■ اصلاح تبصره ماده (۱۷) اساسنامه در راستای رفع ابهام از واگذاری حق امضای مدیرعامل به کارکنان به شرح ذیل پیشنهاد می‌شود: «تبصره: مدیرعامل می‌تواند حق امضای خود در خصوص مکاتبات را در حدود مقررات و آیین‌نامه‌های مصوب به هر یک از مدیران صندوق واگذار کند که مورد وثوق و امین صندوق، دارای مدرک دکترای تخصصی مرتبط با حوزه واگذاری و حداقل ۱۵ سال سابقه اجرایی در حوزه مربوطه است و این امر نافی مسئولیت مدیرعامل نیست».

■ به‌جهت رفع تعارض بین دستگاهی حاصل از اختلاف نظر در ماده (۷۲) قانون برنامه احکام دائمی توسعه مصوب ۱۳۹۶، پیشنهاد می‌شود وظیفه تعیین کاربری بناهای تاریخی در اختیار دستگاه‌های اجرایی از وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به صندوق محول شود.

■ در راستای برطرف کردن موازی‌کاری حاصل از ماده (۲۷) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۶، میان وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و صندوق پیشنهاد می‌شود، استفساریه‌ای برای شفاف‌سازی جایگاه این ماده قانونی و جداسازی طرح‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای از مقوله بناهای تاریخی توسط مجلس شورای اسلامی در دستور کار قرار گیرد.

۱. یکی از مصادیق بارز تهاجم فرهنگی تخریب هویت یک ملت است که از راهکارهای آن توجه به موارث تاریخی و فرهنگی به‌منظور بازبانی این هویت است.

۱. مقدمه

لزوم اهمیت دادن به حفظ میراث فرهنگی به‌عنوان آیین‌ه‌ب‌ت و تجربیات انسانی که حاصل عمر آنها بوده سرشار از درس‌هایی برای زندگی مردم است و این امر مهم به‌دلیل باززنده‌سازی هویت هر ملت و وظیفه‌ای حاکمیتی و بین‌نسلی محسوب می‌شود. حفاظت هر چند در ذهن، اقدام فیزیکی و مرتبط با بافت تعبیر می‌شود، اما شامل هر نوع فعالیت هدفمند و جهت‌دهنده در راستای بقای آثار تاریخی و فرهنگی است. بنابراین تدوین قانون، ورود دستگاه‌های نظارتی به اجرای قانون و اقدام‌های این‌گونه نیز تفسیر به حفاظت خواهد شد. اهمیت موضوع حفاظت از میراث فرهنگی موجب شد تا در راستای حمایت‌های تقنینی، در بند «ز» ماده (۱۱۴) قانون برنامه چهارم توسعه (مصوب ۱۳۸۴) [۱] مجوز تأسیس «صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی و فرهنگی» به سازمان میراث فرهنگی و گردشگری وقت داده شود. «صندوق توسعه صنایع دستی و فرش دستباف و احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی» به‌عنوان مؤسسه‌ای غیرانتفاعی با توجه به هدف ملی مرمت و احیای میراث فرهنگی، ظرفیت کلانی به‌موجب قوانین بالادستی و اساسنامه‌ای به‌دست آورده است و می‌تواند به‌عنوان نهاد تخصصی، دانشی، اجرایی و حتی یک بنیان اقتصادی در حوزه‌های صنایع دستی و فرش دستباف در قبال ذی‌نفعان دولتی و غیردولتی داخلی و بین‌المللی دارای عملکرد باشد؛ اما مشکلات و مسائل مرتبط با صندوق ممکن است موجب کاهش بازدهی موردانتظار آن شود. از این‌رو در گزارش پیش‌رو جایگاه صندوق و تحولات تقنینی مرتبط با آن و مسائل آن به‌خصوص قوانین بالادستی و اساسنامه صندوق واکاوی خواهد شد.

۲. تاریخچه حفاظت از میراث فرهنگی پس از انقلاب اسلامی

به‌منظور واکاوی هر چه بهتر صندوق باید سیر تاریخی مرمت و حفاظت از میراث فرهنگی در حوزه‌های سیاست‌گذاری و تقنینی تبیین شود تا مسیر صحیح شناخت و تصمیم‌گیری نسبت به فعالیت‌ها و مسائل مرتبط با صندوق در دستور کار قرار گیرد.

جدول ۱. تاریخچه حفاظت از میراث فرهنگی پس از انقلاب اسلامی

سال (بازه زمانی)	رویداد	تحلیل و توضیحات
۱۳۵۷ الی ۱۳۶۴	انحلال وزارت فرهنگ و هنر و الحاق مأموریت‌های آن به دو وزارتخانه فرهنگ و آموزش عالی و فرهنگ و ارشاد اسلامی	مأموریت‌های حوزه میراث فرهنگی که ذیل مأموریت‌های وزارت فرهنگ و هنر بود به دو وزارتخانه تازه تأسیس سپرده شد.
۱۳۶۴	تأسیس سازمان میراث فرهنگی ذیل وزارت فرهنگ و آموزش عالی ذیل قانون	اشاره مستقیم به احیای بناهای تاریخی در بند «د» قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی [۲] و توجه به حفاظت از میراث فرهنگی با وجود مشکلات ناشی از جنگ تحمیلی (نشان‌دهنده اهمیت حفاظت از میراث فرهنگی).
۱۳۶۶	آغاز فعالیت سازمان میراث فرهنگی	شکل‌گیری نقش مؤثر به‌منظور تأمین خلأ قانونی و نظارت بر حفاظت و حمایت از میراث فرهنگی کشور.
۱۳۶۷	تصویب اساسنامه سازمان میراث فرهنگی [۳]	توجه به حفاظت، مرمت و احیا میراث فرهنگی در بندهای «۱۰»، «۱۱»، «۱۲» و «۱۳» ماده (۳) اساسنامه.
۱۳۷۲	منفک‌شدن سازمان میراث فرهنگی از وزارت علوم و الحاق به وزارت ارشاد ^۵	آغاز توجه به نگاه چندرشته‌ای و مقیاس‌های مختلف در حفاظت از میراث فرهنگی.

۱. ماده واحده - به وزارت فرهنگ و آموزش عالی اجازه داده می‌شود: (د) تهیه و اجرای طرح‌های لازم به‌منظور تعمیر و احیای آثار، بناها و مجموعه‌های بارزش فرهنگی - تاریخی از ادغام واحدهای مشروحه زیرسازمانی به نام «سازمان میراث فرهنگی کشور» را به‌صورت سازمانی وابسته به خود تشکیل دهد.
 ۲. ماده (۱۰/۳) - تهیه و اجرای طرح‌های لازم به‌منظور حراست، حفاظت، تعمیر، مرمت و احیای آثار، بناها و مجموعه‌های بارزش فرهنگی - تاریخی.
 ۳. ماده (۱۱/۳) - اظهار نظر در کلیه طرح‌های عمرانی جامع و تفصیلی در رابطه با مناطق فرهنگی و تاریخی و موافقت نهایی درباره محوطه‌ها و بافت‌ها و اماکن فرهنگی تاریخی ارزشمند در موارد مذکور و جلوگیری از هرگونه تخریب آنها.
 ۴. شایان ذکر است که در نیمه دوم دهه ۱۳۷۰، احداث بزرگراه کرپلاد در استان کرمانشاه در دستور کار قرار گرفت که در مسیر احداث خود، سبب تخریب بخشی از تپه باستانی بیده سرخ در استان کرمانشاه شد؛ لکن به‌موجب بند «۱۱» قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی، در آن زمان کار متوقف شد و بخشی از مسیر بزرگراه تغییر یافت. به‌علاوه، تپه بیده سرخ هم ثبت آثار ملی شد و تعیین حریم شد.
 ۵. ماده (۱۲/۳) - تعیین حریم بناها، مجموعه‌ها، محوطه‌ها و تپه‌های تاریخی ثبت شده و ضوابط خاص معماری و طراحی داخل حریم.
 ۶. براساس قانون، سازمان میراث فرهنگی به وزارت فرهنگ و آموزش عالی سپرده شد. در سال ۱۳۷۲ شورای عالی اداری طی جلسه ۱۳۷۲/۰۱/۱۸ به پیشنهاد سازمان امور اداری و استخدامی کشور و به‌منظور هماهنگی و افزایش کارایی و اثربخشی سازمان میراث فرهنگی کشور و تمرکز در مدیریت دستگاه‌های فرهنگی، سازمان میراث فرهنگی کشور از وزارت فرهنگ و آموزش عالی منفک و به وزارت

سال (بازه زمانی)	رویداد	تحلیل و توضیحات
۱۳۷۴	تصویب قانون برنامه دوم توسعه (۱۳۷۴ تا ۱۳۷۸) [۴]	تمرکز از محدوده تک‌بنا به مجموعه‌های تاریخی و توجه به بهسازی، نوسازی و بازسازی بافت‌های تاریخی. ^۱
۱۳۷۹	تصویب قانون برنامه سوم توسعه (۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳) [۵]	توجه به موضوع مدیریت یکپارچه شهری، ^۲ موضوع مشارکت مردمی در برنامه‌های سازمان میراث فرهنگی و موضوع احیا و تغییر کاربری ساختمان‌های تاریخی و توجه به نقش بهره‌وری اقتصادی ^۳ از آنها. ^۴
۱۳۷۸	آغاز پروژه‌های طرح پردیسان	پرنرنگ شدن نگاه اقتصادی و تجاری‌سازی میراث فرهنگی، ^۵ تشدید فرهنگ احیا و استفاده مجدد از بناهای تاریخی، بهره‌برداری از بناهای تاریخی در راستای توسعه گردشگری، ^۶ نخستین تجربه واگذاری بناهای تاریخی به بخش خصوصی.
۱۳۸۲	منفک‌شدن سازمان میراث فرهنگی از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و ادغام با سازمان ایرانگردی و جهانگردی	توجه بیشتر به توسعه گردشگری نسبت به حفظ ارزش‌های میراث فرهنگی ^۷ و پرنرنگ‌شدن ابعاد سیاسی و اقتصادی بیش از ابعاد فرهنگی - اجتماعی و پژوهشی میراث فرهنگی. ^۸
۱۳۸۳	تصویب قانون برنامه چهارم توسعه (۱۳۸۴ تا ۱۳۸۸)	تأکید بیشتر بر نقش گردشگری میراث فرهنگی مبتنی بر سیاست‌های برنامه سوم (بند‌های (الف)، (ب)، (د)، (د)، (ج) و (ه)) ^۹ ماده (۱۱۴) که تأسیس صندوق با توجه به (ز) صورت گرفت).

فرهنگ و ارشاد اسلامی ملحق شد. براساس بند «۳» مصوبه مزبور، تمامی اختیارات و مسئولیت‌های وزیر و وزارت فرهنگ و آموزش عالی در رابطه با موضوع وظایف اجرایی سازمان میراث فرهنگی به وزیر و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی انتقال پیدا می‌کند.

۱. شمعی، علی. ۱۳۸۰. اثرات توسعه فیزیکی شهر یزد بر بافت قدیم و راهکارهای ساماندهی و احیای آن، رساله دکتری، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران.
 ۲. ماده (۱۳۶) - به دولت اجازه داده می‌شود با توجه به توانایی‌های شهرداری‌ها، آن گروه از تصدی‌های مربوط به دستگاه‌های اجرایی در رابطه با مدیریت شهری را که ضروری تشخیص می‌دهد، براساس پیشنهاد مشترک وزارت کشور و سازمان امور اداری و استخدامی کشور همراه با منابع تأمین اعتبار ذی‌ربط به شهرداری‌ها واگذار کند.

۳. ماده (۱۶۶) (مدت منقضی) - به‌منظور حسن اجرای وظایف مندرج در قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی کشور مصوب ۱۳۶۷/۲/۱ در خصوص مرمت و احیای بافت‌ها و بناهای تاریخی - فرهنگی اقدامات ذیل انجام می‌شود:

الف) رئیس سازمان میراث فرهنگی کشور در شورای عالی شهرسازی و معماری ایران و نمایندگان آن سازمان در کمیسیون‌های ماده (۵) آقانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۲۲ و اصلاحات بعدی آن تهران و شهرستان‌ها عضویت می‌یابند.

ب) در شهرهای دارای بافت تاریخی ارزشمند که حدود آن طبق ماده (۳) قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی کشور مصوب ۱۳۶۷/۲/۱ اعلام شده و یا می‌شود. تشکیلات شهرداری‌ها مورد تجدیدنظر قرار می‌گیرد و به‌منظور انجام امور مربوط به حفاظت از بافت تاریخی این گونه شهرها، ساز و کار مدیریتی مناسب در شهرداری‌های مذکور ایجاد می‌گردد.

ج) شوراهای شهر درصدی از هر شهر را متناسب با نیاز بافت‌های تاریخی آن شهر در اختیار مدیریت ذی‌ربط در شهرداری قرار می‌دهند تا با نظارت واحدهای سازمان میراث فرهنگی کشور در جهت مرمت بناها، مجموعه‌ها و بافت‌های تاریخی همان محل به مصرف برسد. دولت مکلف است امکانات و شرایط لازم جهت استفاده از منابع مالی و سرمایه‌های بین‌المللی و اعتبارات سازمان‌های فرهنگی بین‌المللی از قبیل یونسکو برای توسعه امکانات و حفاظت آثار ملی و میراث فرهنگی را با سرمایه‌گذاری اولیه داخلی تا پایان سال دوم برنامه سوم فراهم نماید. آیین‌نامه اجرایی این بند بنابه پیشنهاد مشترک سازمان میراث فرهنگی کشور، وزارت کشور و سازمان برنامه‌بودجه به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

د) به‌منظور حفظ بافت قدیمی و سنتی منطقه جماران امحدوده منتهی به حسینیه جماران و بیت حضرت امام خمینی (ره) طبق نقشه و طرح نقشه و طرح مصوب شورای عالی شهرسازی و تملک املاک واقع در محدوده فوق‌الذکر و تبدیل آن به مجموعه‌های فرهنگی و خدماتی برای زائران و گردشگران داخلی و خارجی، شهرداری تهران موظف است اقدام لازم را به عمل آورده و پس از تملک در اختیار مؤسسه تنظیم و نشر آثار حضرت امام خمینی (ره) قرار دهد.

وزارت مسکن و شهرسازی باید زمین مناسب را به‌صورت رایگان یا قیمت خرید اولیه جهت معوض املاک فوق در اختیار شهرداری قرار دهد.
 همچنین وزارت‌تخانه‌ها، سازمان‌ها، شرکت‌های دولتی و نهادهای انقلابی و عمومی مجازند املاکی که مورد نیاز دستگاه خود نمی‌باشد را جهت امر فوق تخصیص و در اختیار مجریان طرح قرار دهند.

۴. صمدی، یونس. ۱۳۸۲. مجموعه قوانین، مقررات، آیین‌نامه‌ها، بخشنامه‌ها و معاهدات میراث فرهنگی کشور، تهران: سازمان میراث فرهنگی کشور.

۵. بند «الف» تبصره «۱۰» - قانون بودجه ۱۳۸۴ - به‌منظور توسعه و گسترش ایرانگردی و جهانگردی، اعتبار طرح شماره ۳۰۲۰۱۰۰۵ مندرج در پیوست شماره (۱) این قانون تا مبلغ پنجاه میلیارد (۵۰،۰۰۰،۰۰۰) ریال در اختیار سازمان میراث فرهنگی و گردشگری قرار می‌گیرد تا نسبت به خرید، اجاره و یا مشارکت با افراد حقیقی و حقوقی برای مرمت کاروانسراها، خانه‌های قدیمی و سایر اماکن و تبدیل آنها به واحدهای پذیرایی و خدماتی، فروش، اجاره و اجاره به شرط تملیک به استثنای نفایس (املاک و اموال) ملی آنها اقدام نماید. درآمد حاصله به ردیف درآمدی ۱۳۰۳۰۱ قسمت سوم این قانون واریز می‌شود و معادل صددرصد (۱۰۰٪) وجوه واریزی تا مبلغ چهار میلیارد (۴،۰۰۰،۰۰۰،۰۰۰) ریال از محل اعتبار ردیف ۱۱۳۷۰۰ قسمت چهارم این قانون در اختیار سازمان فوق‌الذکر قرار می‌گیرد تا در جهت مرمت و احیای بناهای تاریخی هزینه نماید.

۶. برخی صاحب‌نظران معتقدند که در این حالت گردشگری برای حوزه میراث فرهنگی خطر آفرین است؛ چراکه راهبری اقدامات آتی مربوط به حفاظت مبتنی بر فعالیت‌های تجاری و کسب‌وکارهای وابسته گردشگری تلقی می‌شود؛ و گرنه فعل گردشگری در ذات خود به‌واسطه آنکه موجب آموزش و یادگیری را فراهم می‌سازد و بستری برای تعاملات اجتماعی فراهم می‌کند، ارزشمند و نیازمند توجه از زاویه‌های دیگر است.

۷. این تغییر رویکرد در حفاظت از میراث فرهنگی را می‌توان در قوانین تکمیلی مرتبط با این حوزه مشاهده کرد. برای مثال بند «ب» یعنی جلب حمایت بخش‌های دولتی و غیردولتی و بخش تعاونی و خصوصی برای تحقق اهداف بخش میراث فرهنگی و گردشگری و بند «ج» یعنی فراهم کردن زمینه سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی و افزایش سهم آن در امور مربوط به میراث فرهنگی و گردشگری از ماده (۴) قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری (مصوب ۱۳۸۲)، یکی از وظایف شورای عالی میراث فرهنگی و گردشگری را جلب حمایت بخش‌های مختلف مثل تعاونی، خصوصی در کنار بخش‌های دولتی و غیردولتی تعیین نمود.

۸. فدایی‌نژاد، سمیه، حناچی، پریوز (۱۳۹۳). بررسی و تبیین سیر تحول سیاست‌ها و برنامه‌های حفاظت از میراث فرهنگی، بازه زمانی سال ۱۳۵۷ تا ۱۳۹۱. مطالعات معماری ایران، ۳۷-۲۱.

۹. الف) تهیه و اجرای طرح‌های مربوط به «حمایت از مالکین» متصرفین قانونی و بهره‌برداران آثار تاریخی - فرهنگی و املاک واقع در حریم آنها و «مدیریت، ساماندهی، نظارت و حمایت از مالکین و دارندگان اموال فرهنگی - تاریخی منقول مجاز» تا پایان سال اول برنامه چهارم.
 ۱۰. ب) ایجاد و توسعه موزه‌های پژوهشی - تخصصی وابسته به دستگاه‌های اجرایی.

۱۱. د) ایجاد و تجهیز پایگاه‌های میراث فرهنگی در آثار تاریخی مهم کشور و مضامین اصلی مرتبط با موضوع میراث فرهنگی.

۱۲. ز) به سازمان میراث فرهنگی و گردشگری اجازه داده می‌شود به‌منظور اعطای مجوز کاربری و بهره‌برداری مناسب از بناها و اماکن تاریخی قابل احیا با استفاده از سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، داخلی و خارجی، صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی - فرهنگی را ایجاد نماید. بناها و اماکن تاریخی قابل احیا به استثنای نفایس (املاک و اموال) ملی به تشخیص سازمان مذکور از شمول ماده (۱۱۵) قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۰۶/۰۱ خارج است.

۱۳. ه) شناسایی و حمایت از آثار فرهنگی - تاریخی حوزه فرهنگی ایران موجود در کشورهای همسایه و منطقه به‌عنوان میراث فرهنگی مشترک.

سال (بازه زمانی)	رویداد	تحلیل و توضیحات
۱۳۸۴	تأسیس صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی و فرهنگی	صندوق به استناد بند (ز) ماده (۱۱۴) قانون برنامه چهارم توسعه - مصوب ۱۳۸۳ - با شماره مجوز ۵۰۱۱/ت/۳۳۲۱۹ هـ در تاریخ ۰۹/۰۹/۱۳۸۴، تأسیس شد.
۱۳۸۸ تا ۱۳۹۵	افزایش کمی ثبت میراث فرهنگی در فهرست میراث جهانی	حمایت‌های حقوقی، اقتصادی و فرهنگی - اجتماعی از مالکان آثار تاریخی، به خصوص در بافت‌های تاریخی به منظور حفاظت و باززنده‌سازی آنها.
۱۳۸۹	تصویب قانون برنامه پنجم توسعه (۱۳۹۵ تا ۱۳۹۴) [۶]	حمایت مالی و معنوی از حقوق قانونی مالکان بناها و آثار و اشیای تاریخی منقول در جهت حفظ، صیانت و کاربرد مناسب آنها در ماده‌های (۱۱) و (۱۷۱).
۱۳۹۶	قانون برنامه ششم توسعه (۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰) [۷]	توجه به حوزه میراث فرهنگی در بند (ب) ماده (۲)، جزء (۱) پندهای «الف» و «ب» ماده (۹۸)، ماده (۹۹) و بند (ت) ماده (۱۰۰) قانون برنامه ششم توسعه کشور.
۱۳۹۶	تصویب قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (مصوب ۱۳۹۶) [۸]	بهره‌برداری و تعیین کاربری با توجه به اهمیت مرمت بناها و احیای بافت‌های ارزشمند در ماده (۷۲).

فرهنگی است که از جمله این راهبردها می‌توان به ایده شکل‌گیری یگان پاسداران میراث فرهنگی^۶ مطابق ماده (۱۶۵) قانون برنامه سوم توسعه (مصوب ۱۳۷۹) و صندوق در ماده (۱۱۴) قانون برنامه چهارم توسعه (مصوب ۱۳۸۳) اشاره کرد؛ به نحوی که جهت‌گیری سیاست‌ها از شیوه‌های دولتی و غیرمشارکتی به سوی سیاست‌های مردمی و تعامل مؤثر با بخش غیردولتی گرایش پیدا کرد و نقطه اوج این تحول را می‌توان شکل‌گیری صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی و فرهنگی در سال ۱۳۸۴ مطابق بند «ز» ماده (۱۱۴) قانون برنامه چهارم توسعه (مصوب ۱۳۸۳) دانست که موجب جریان‌سازی و مشارکت مردمی در حوزه احیا و مرمت شود؛ هر چند چنین هدفی محقق نشد.

سیر تاریخی حفاظت از میراث فرهنگی کشور نشان می‌دهد که قوانین برنامه پنج‌ساله توسعه و تحولات ساختاری صورت گرفته در این حوزه به همراه تغییرات پس از تأسیس سازمان میراث فرهنگی، تأثیرات متفاوتی را بر فرایند شکل‌گیری سیاست‌ها و برنامه‌های حفاظت از میراث فرهنگی در ایران داشته است که در نتیجه ساختارهای نامنظم این حوزه، انسجام بیشتری پیدا کرده است. در بازه زمانی سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۲، به دلیل تغییرات ساختاری به وجود آمده، بیشترین هم‌گرایی بین برنامه‌های کلان توسعه‌ای کشور با اهداف سازمان میراث فرهنگی شکل گرفت که با تداوم این سیاست‌ها در دولت، دستاوردهای مؤثری در راستای حفاظت از میراث فرهنگی - تاریخی حاصل شد. به علاوه واکاوی قوانین توسعه بیانگر ارائه راهبردها و اقدام‌هایی به منظور حفاظت از میراث

۱. (ب) موضوعات خاص مکان محور در مورد توسعه سواحل مکران، اروند و بازآفرینی بافت‌های ناکارآمد شهری (حاشیه شهرها و بافت‌های فرسوده)، بافت‌های تاریخی و مناطق روستایی. ماده (۹۸) - بند «الف» - دستگاه‌های اجرایی مکلفند به منظور صیانت از میراث فرهنگی و حمایت از صنایع دستی و تشویق و توسعه گردشگری اقدامات زیر را انجام دهند:

۱- هزینه‌های مربوط به پژوهش، حفاظت و مرمت آثار منقول و غیرمنقول ثبت شده در فهرست آثار ملی و فهرست‌های ذی‌ربط آثار در اختیار و در حیطه وظایف تخصصی همان دستگاه را در قالب بودجه سنواتی از محل اعتبارات خود تأمین کنند. این اعتبارات در چارچوب ضوابط قانونی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری هزینه می‌شود.

ب) سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری موظف است به منظور حفظ و صیانت از میراث فرهنگی اقدام لازم را با همکاری و هماهنگی سایر دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط به منظور شناسایی، مستندسازی، حفاظت و مرمت و معرفی میراث فرهنگی (اعم از ملموس و ناملموس) میراث طبیعی، ایجاد شهرهای جهانی صنایع دستی و احیای هنرهای سنتی در حال زوال در حوزه فرهنگ و تمدن ایرانی و ثبت در فهرست میراث جهانی را طبق بودجه سنواتی به عمل آورد.

۳. ماده (۹۹) - بنیاد مسکن انقلاب اسلامی با همکاری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری موظف است نسبت به تهیه و اجرای طرح بهسازی و احیای حداقل سیصد روستای دارای بافت با ارزش تاریخی و فرهنگی و روستاهای هدف گردشگری را از محل اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، تا پایان اجرای قانون برنامه در بودجه سنواتی اقدام نماید تا در چارچوب مفاد این ماده حفظ، نگهداری و مورد بهره‌برداری قرار گیرد.

۴. (ت) سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری مکلف است کل درآمد اختصاصی و کمک‌های مردمی از اماکن و محوطه‌های تاریخی و موزه‌ها را که در اجرای ماده (۵) قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری مصوب ۱۳۸۲/۱/۰۳ به صورت هیئت‌امنایی تشکیل و اداره می‌شوند به حسابی که نزد خزانه افتتاح می‌گردد، واریز نماید. صدرصد وجوه حاصله و همچنین سهم کمک‌های دولتی اختصاص داده شده به این اماکن در قالب بودجه سنواتی در اختیار سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری قرار می‌گیرد تا برای اداره، توسعه و مرمت این اماکن اختصاص یابد.

۵. ماده (۷۲) - با توجه به اهمیت و ضرورت مرمت بناهای تاریخی و فرهنگی و احیای بافت‌های ارزشمند کشور، به تمامی دستگاه‌های اجرایی اجازه داده می‌شود؛ بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی - فرهنگی ثبت شده در فهرست آثار ملی (به استثنای نفایس ملی) در اختیار خود را با تعیین کاربری که از سوی سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در چارچوب ضوابط و مقررات مشخص می‌شود به بخش خصوصی و تعاونی واگذار کنند. اجرای این ماده از شمول جزء «۳» ماده (۱۱۵) قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۰۶/۰۱ مستثنا می‌باشد.

۶. در ماده (۱۶۵) قانون برنامه سوم توسعه اجازه داده شده است، به منظور حفظ و حراست از میراث فرهنگی، با اخذ مجوزهای لازم یگان پاسداران میراث فرهنگی تشکیل شود.

۳. جایگاه صندوق در اسناد بالادستی

نظر به اهمیت و اهداف ملی صندوق توسعه صنایع دستی و فرش دستباف و احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی؛ لازم است تا جایگاه صندوق در میان قوانین و مقررات مهم و اسناد بالادستی کشور مورد بررسی قرار گیرد. جدول ذیل این مهم را تبیین می‌کند:

جدول ۲. سیاست‌ها و قوانین بالادستی و مرتبط با حوزه فعالیت صندوق

عنوان قانون / سیاست	توضیحات	ارتباط با صندوق
اصل (۸۳) قانون اساسی [۱۰]	بناها و اموال دولتی که از نفایس ملی باشد، قابل انتقال به غیر نیست مگر با تصویب مجلس شورای اسلامی، آن هم در صورتی که از نفایس منحصربه‌فرد نباشد.	در بند (ز) ماده (۱۱۴) قانون برنامه چهارم توسعه یعنی قانون تأسیس صندوق، نفایس (املاک و اموال) ملی از شمول وظیفه صندوق خارج هستند و صندوق حق واگذاری یا بهره‌برداری از آنها را ندارد.
اصل (۱۳۹) قانون اساسی [۱۰]	صلح دعاوی راجع به اموال عمومی و دولتی یا ارجاع آن به داوری در هر مورد، موکول به تصویب هیئت وزیران است و باید به اطلاع مجلس برسد. در مواردی که طرف دعوی خارجی باشد و در موارد مهم داخلی باید به تصویب مجلس نیز برسد. موارد مهم را قانون تعیین می‌کند.	مرتبط با بند (۷) ماده (۱۰) اساسنامه ماده (۱۰) وظایف و اختیارات هیئت‌مدیره به شرح زیر است: ۷. اتخاذ تصمیم درخصوص خرید، فروش و واگذاری اموال منقول و غیرمنقول صندوق با رعایت قوانین و مقررات مربوط از جمله اصل (۱۳۹) قانون اساسی.
ماده (۱۱۵) قانون محاسبات عمومی کشور - مصوب ۱۳۶۶/۰۶/۰۱ [۱۱]	فروش اموال غیرمنقول وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی که مازاد بر نیاز تشخیص داده می‌شود به استثنای اموال غیرمنقول مشروحه زیر: ۱. اموال غیرمنقولی که از نفایس ملی باشد، ۲. تأسیسات و استحکامات نظامی و کارخانجات اسلحه و مهمات‌سازی، ۳. آثار و بناهای تاریخی، ۴. اموال غیرمنقول که در رابطه با مصالح و منافع ملی در تصرف دولت باشد که فروش آنها ممنوع می‌باشد.	با فرض دولتی بودن صندوق بند (۷) ماده (۱۰) و بند (۷) ماده (۱۵) در اساسنامه صندوق با ماده (۱۱۵) قانون محاسبات عمومی کشور مغایرت دارند؛ چراکه فروش اموال غیرمنقول صندوق و دارایی‌های آن برخلاف این ماده قانونی است.
قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی کشور (مصوب ۱۳۶۷/۰۲/۰۱)	در ماده (۳) قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی کشور (مصوب ۱۳۶۷)، وظایف سازمان در زمینه میراث فرهنگی که شامل پژوهش، نظارت، حفظ و احیا و معرفی است در قالب ۲۴ بند توضیح داده می‌شود.	وظیفه صندوق در رابطه با احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی در ماده (۵) اساسنامه با ماده (۳) قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی (مصوب ۱۳۶۷) همخوانی دارد.
ماده (۸۸) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷) [۱۲]	در بند (د) ماده (۸۸) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (مصوب ۱۳۸۰)، به منظور توسعه کف و کیفی خدمات دستگاه‌های اجرایی و کاهش حجم تصدی‌های دولت - قبل از تأسیس صندوق احیا و بهره‌برداری - مجوز واگذاری بناهای تاریخی و فرهنگی را به دستگاه‌های اجرایی داده است.	دستگاه‌های نظارتی همواره چارچوب ماده (۸۸) را برای صندوق احیا هم متصور بودند و عملاً نهادهای نظارتی انتظار داشتند که صندوق این ماده قانونی را رعایت نماید؛ این در حالی است که مدت این واگذاری برای دستگاه‌های اجرایی محدود و با شرایط کلی بود؛ چراکه این قانون برای دستگاه‌های دولتی بود، اما مجوز واگذاری بناهای تاریخی به طور خاص به صندوق داده شده که محدودیت‌های این قانون را برای صندوق متصور نشده است.

۱. فروش اموال غیرمنقول وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی که مازاد بر نیاز تشخیص داده می‌شود به استثنای اموال غیرمنقول مشروحه زیر:

۱- اموال غیرمنقولی که از نفایس ملی باشد. ۲- تأسیسات و استحکامات نظامی و کارخانجات اسلحه و مهمات‌سازی. ۳- آثار و بناهای تاریخی. ۴- اموال غیرمنقول که در رابطه با مصالح و منافع ملی در تصرف دولت باشد که فروش آنها ممنوع می‌باشد. بنابه پیشنهاد وزیر مربوط با تصویب هیئت وزیران و با رعایت سایر مقررات مربوط مجاز می‌باشد و جوه حاصل از فروش این قبیل اموال باید به حساب درآمد عمومی کشور واریز شود. تبصره «۱» - در مورد مؤسسات دولتی که زیر نظر هیچ یک از وزارتخانه‌ها نیستند و به طور مستقل اداره می‌شوند پیشنهاد فروش اموال غیرمنقول مربوط در اجرای این ماده از طرف بالاترین مقام اجرایی مؤسسات مذکور به عمل خواهد آمد. تبصره «۲» - فروش اموال غیرمنقول شرکت‌های دولتی به جز اموال غیرمنقول مستثنای آن در این ماده با تصویب مجمع عمومی آنها مجاز می‌باشد.

۲. در اجرای بند «ب» ماده (۶۴) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، دستگاه‌های مشمول این ماده مجازند مراکز و واحدهای خدماتی، اجتماعی و رفاهی موجود و یا نیمه‌تمام خود را به صورت اجاره به اشخاص حقیقی و حقوقی موضوع بند «الف» واگذار نمایند.

تبصره «۱» - در اجرای این بند، رعایت اولویت‌های زیر مشروط به رعایت بند «الف» الزامی است: نهادهای عمومی غیردولتی نظیر شهرداری‌ها و دهیاری‌ها. مؤسسات عام‌المنفعه که بر اساس مجوزهای قانونی تشکیل شده یا می‌شوند. نهادهای متشکل از کارکنان دستگاه واگذارکننده، مشروط بر قطع رابطه استخدامی آنها با دستگاه دولتی. سایر اشخاص حقیقی و حقوقی.

تبصره «۲» - واگذاری بناها و اموال دولتی که از نفایس ملی می‌باشند مشمول حکم این بند نمی‌گردد.

تبصره «۳» - تغییر کاربری مراکز و واحدهایی که واگذار می‌شوند ممنوع می‌باشد. در موارد استثنایی با ذکر دلایل موجه و پس از دریافت مابه‌التفاوت ارزش افزوده ناشی از تغییر کاربری به نفع دولت یا پیشنهاد بالاترین مقام دستگاه اجرایی ذی‌ربط و تصویب هیئت وزیران بلامانع است.

تبصره «۴» - تعیین میزان اجاره و قیمت‌گذاری کلیه اموال منقول و غیرمنقول در واحدهای مشمول این بند با لحاظ نمودن کاربری آنها بر اساس متوسط نظر سه نفر کارشناس رسمی دادگستری صورت می‌گیرد.

تبصره «۵» - اجرای این بند از طریق نشر آگهی در روزنامه‌های کثیرالانتشار برای اطلاع عموم از شرایط دستگاه اجرایی انجام خواهد شد.

عنوان قانون / سیاست	توضیحات	ارتباط با صندوق
ماده (۹۱) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷)	به دستگاه‌های اجرایی اجازه داده می‌شود از محل بودجه‌های پیش‌بینی شده در این قانون، ساختمان‌هایی را که به تشخیص سازمان میراث فرهنگی کشور، دارای ارزش فرهنگی و تاریخی هستند، با کاربری‌های مورد نظر دستگاه تطبیق دارند و ساختمان‌های حریم آنها طبق تشخیص سازمان میراث فرهنگی کشور، خریداری و با نظارت سازمان میراث فرهنگی کشور نسبت به تعمیر، تجهیز و بهره‌برداری از آنها اقدام نمایند.	در آن سال که صندوق تأسیس نشده بود این اختیار به سازمان میراث فرهنگی کشور داده می‌شود؛ اما اکنون با وجود صندوق و با توجه به قانون تأسیس آن، صندوق می‌تواند با همکاری وزارتخانه در این رابطه فعالیت لازم را انجام دهد.
قانون بودجه سال ۱۳۸۳ کل کشور [۱۳]	در بندهای «ب» و «ث» تبصره (۷)، بودجه‌ای که به سازمان میراث فرهنگی کشور به منظور احیا، مرمت و تکمیل ساختمان‌ها تعلق می‌گیرد مشخص می‌شود.	زمینه‌های شکل‌گیری طرح پردیسان با توجه به مرمت بناها از این نقطه آغاز شد.
قانون برنامه چهارم توسعه (مصوب ۱۳۸۳)	مطابق ماده (۱۱۴) این قانون دولت موظف شد به منظور اهتمام ملی در شناسایی، حفاظت، پژوهش، مرمت، احیا، بهره‌برداری و معرفی میراث فرهنگی کشور و ارتقای توان گردشگری، تولید ثروت و اشتغال‌زایی و مبادلات فرهنگی در کشور اقدام‌هایی را انجام دهد.	در بند (ز) این ماده قانونی به تأسیس صندوق اشاره می‌شود و محل قانونی تشکیل صندوق با تصویب این قانون شکل می‌گیرد.
آیین‌نامه انتقال حق بهره‌برداری بناهای تاریخی به صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی - فرهنگی ^۳ (مصوب ۱۳۸۷/۰۳/۰۵) [۱۴]	به منظور شروع فعالیت صندوق این آیین‌نامه در دستور کار قرار گرفت.	حق بهره‌برداری از ۵۴ بنای تاریخی تصویب‌نامه از سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری به صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی - فرهنگی با رعایت قوانین و مقررات مربوط واگذار می‌شود.
آیین‌نامه انتقال حق بهره‌برداری بناهای تاریخی به صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی - فرهنگی ^۴ (مصوب ۱۳۸۷/۱۰/۲۹) [۱۵]	در ادامه آیین‌نامه سابق انتقال حق بهره‌برداری بناهای تاریخی به صندوق، دومین آیین‌نامه در این رابطه تصویب شد.	حق بهره‌برداری از ۹۸ بنای تاریخی تصویب‌نامه از سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری به صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی - فرهنگی با رعایت قوانین و مقررات مربوط واگذار می‌شود.
آیین‌نامه نحوه انتقال مالکیت آثار قابل احیا به صندوق ^۵ (مصوب ۱۳۸۸/۱۲/۲۳) [۱۶]	ماده ۱۷ در این آیین‌نامه مصوب شد که مطابق با آن دستورالعمل احیا و بهره‌برداری از بناهای تاریخی به صندوق ابلاغ گشت و مالکیت چند بنای تاریخی به صندوق واگذار شد.	به منظور احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی و فرهنگی و تأمین بخشی از سرمایه صندوق، مالکیت ۱۲۴ بنای تاریخی و فرهنگی به صندوق منتقل می‌شود.

- ماده (۹۱) - به دستگاه‌های اجرایی اجازه داده می‌شود از محل بودجه‌های پیش‌بینی شده در این قانون، ساختمان‌هایی را که به تشخیص سازمان میراث فرهنگی کشور، دارای ارزش فرهنگی و تاریخی هستند و با کاربری‌های مورد نظر دستگاه قابل تطبیق هستند و ساختمان‌های حریم آنها طبق تشخیص سازمان میراث فرهنگی کشور، خریداری و با نظارت سازمان میراث فرهنگی کشور نسبت به تعمیر، تجهیز و بهره‌برداری از آنها اقدام نمایند. برای تحقق این هدف، وزار تخانه‌های راه و شهرسازی و جهاد کشاورزی موظفند با تقاضای دستگاه اجرایی خریدار و موافقت فروشنده نسبت به تأمین زمین جایگزین برای اجرای این حکم و تملک املاک و ساختمان‌های موضوع این ماده با دریافت بهای عادلانه اقدام نمایند.
- پ) مبلغ دوازده میلیارد (۱۲۰۰۰۰۰۰۰۰) ریال از محل اعتبار طرح شماره ۲۰۱۲۸۶/۳۰۲۰ در اختیار سازمان میراث فرهنگی کشور قرار می‌گیرد تا برای احیا، مرمت و تکمیل ساختمان‌ها و آثار تاریخی که حداقل بیست درصد (۲۰٪) هزینه آن توسط بخش غیردولتی انجام شده باشد، به مصرف برسد.
- ث) به منظور توسعه و گسترش ایرانگردی و جهانگردی، اعتبار طرح شماره ۱۲۹۸/۳۰۲۰ مندرج در پیوست شماره (۱) این قانون تا مبلغ چهار میلیارد (۴۰۰۰۰۰۰۰۰) ریال در اختیار سازمان میراث فرهنگی کشور قرار می‌گیرد تا با همکاری سازمان ایرانگردی و جهانگردی نسبت به خرید، اجاره و یا مشارکت با افراد حقیقی و حقوقی برای مرمت کاروانسراها، خانه‌های قدیمی و سایر اماکن و تبدیل آنها به واحدهای پذیرایی و خدماتی، فروش، اجاره و اجاره به شرط تملیک آنها اقدام نماید. درآمد حاصل شده به ردیف درآمدی ۵۳۰۰۱۷ قسمت سوم این قانون واریز می‌شود و معادل صددرصد (۱۰۰٪) وجوه واریزی تا مبلغ یک میلیارد (۱۰۰۰۰۰۰۰۰) ریال از محل اعتبار ردیف ۱۳۷۰۰ قسمت چهارم این قانون در اختیار سازمان میراث فرهنگی کشور قرار می‌گیرد تا در جهت مرمت و احیای بناهای تاریخی هزینه نماید.
- هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۷/۰۳/۰۵ بنا به پیشنهاد شماره ۸۷۲/۱/۵۳ مورخ ۱۳۸۷/۰۱/۳۱ سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و به استناد ماده (۶۹) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت - مصوب ۱۳۸۰ - این آیین‌نامه را مصوب کرد که در تاریخ ۱۳۸۷/۰۳/۰۸ با شماره ۳۵۷۳۵/ت/۳۹۶۸۰ ابلاغ شد.
- هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۷/۱۰/۲۹ بنا به پیشنهاد شماره ۸۷۲/۱/۸۵۹ مورخ ۱۳۸۷/۰۸/۱۳ سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و به استناد ماده (۶۹) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت - مصوب ۱۳۸۰ - این آیین‌نامه را به تصویب رساند که در تاریخ ۱۳۸۷/۱۱/۰۵ با شماره ۱۳۸۷/۱۱/۰۵ ت/۲۰۲۰۵۲ ابلاغ گشت.
- هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۸/۱۲/۲۳ بنا به پیشنهاد شماره ۸۸۲/۱-۱۵۳۳ مورخ ۱۳۸۸/۱۲/۱۵ سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و به استناد اصل یکصدوسی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران این آیین‌نامه را مصوب کرد که در تاریخ ۱۳۸۹/۰۲/۰۶ با شماره ۴۴۲۵/۲۴۷۵۶ ابلاغ شد.

عنوان قانون / سیاست	توضیحات	ارتباط با صندوق
قانون برنامه پنجم توسعه (مصوب ۱۳۸۹)	در بندهای «الف»، «ج»، «د» و «ه» ماده ۴ (۱۱) در رابطه با حوزه میراث فرهنگی به موضوع حقوق قانونی مالکان بناها و آثار و اشیای تاریخی منقول در جهت حفظ، صیانت و کاربرد مناسب آنها پرداخته است.	بند (۷) ماده (۱۰) اساسنامه صندوق با بند (د) قانون برنامه پنجم توسعه مغایرت دارد؛ چراکه قانون برنامه پنجم توسعه بر حفظ، صیانت و کاربرد مناسب اموال منقول و غیرمنقول تأکید دارد؛ اما اساسنامه صندوق بر خرید، فروش و واگذاری تأکید می‌کند. همچنین بند «ه» این قانون با ظرفیت‌های بین‌المللی صندوق مرتبط است.
قانون بودجه سال ۱۳۹۰ کل کشور [۱۷]	بند (۵۳)؛ بخشی از عوارض خروج مسافران غیرزیارتی به «تعمیر، حفاظت و مرمت میراث غیرمنقول با ارزش فرهنگی و تاریخی» اختصاص می‌یابد.	متطابق با وظیفه و هدف اصلی صندوق.
قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) (مصوب ۱۳۹۳) [۱۸]	ماده (۲۷)؛ برخی دستگاه‌ها از جمله وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی با استناد به این ماده قانونی برخی بناهای تحت اختیار خود را به منظور بهره‌برداری واگذار کرده‌اند.	در حالی که صندوق وابسته به وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی است و خود وزارتخانه صندوق را ایجاد کرده است با انجام این عمل موازی‌کاری با صندوق را در پیش گرفته است. ^۸
قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (مصوب ۱۳۹۶)	ماده (۷۲)؛ به تمامی دستگاه‌های اجرایی این مجوز را می‌دهد که بهره‌برداری از بناهای تاریخی در اختیار خود را (به جز نفایس ملی) با تعیین کاربری به بخش خصوصی و تعاونی واگذار کنند.	صندوق می‌تواند از این ظرفیت قانونی در راستای بند (۱۵) ماده (۵) اساسنامه خود بهره‌گرفته و پیش از آنکه بناهای تاریخی دستگاه‌های اجرایی تخریب شود، مشاوره‌های احیا و مرمت را برای این دستگاه‌ها در دستور کار قرار دهد.
قانون برنامه ششم توسعه (مصوب ۱۳۹۶)	در بند «ب» ماده (۹۸)، ماده (۹۹) و بند «ت» ماده (۱۰۰) و «ب» ماده (۹۸)، ماده (۹۹) و بند «ت» ماده (۱۰۰) حوزه میراث فرهنگی مورد اشاره قرار گرفته است.	تمامی ظرفیت‌های قانونی نام برده شده با اهداف و وظایف صندوق همخوانی دارد.

- الف) اقدامات قانونی در جهت امکان ایجاد مراکز فرهنگی و گردشگری و نحوه تأسیس مراکز تخصصی غیردولتی را در زمینه میراث فرهنگی از قبیل موزه‌ها، مرمت آثار فرهنگی و تاریخی، کارشناسی اموال تاریخی و فرهنگی و همچنین مراکز جهت نظارت بر مراکز اقامتی، پذیرایی، دفاتر خدمات مسافرتی و گردشگری با استاندارد لازم و شرایط سهل و آسان را فراهم نماید.
- ج) از ایجاد مراکز حفظ آثار و فرهنگ سنتی عشایری و روستایی توسط بخش خصوصی و نهادهای عمومی غیردولتی و تعاونی با رعایت موازین اسلامی به‌منظور توسعه گردشگری آن مناطق حمایت مالی نماید.
- د) از مالکیت و حقوق قانونی مالکین بناها و آثار و اشیای تاریخی منقول در جهت حفظ، صیانت و کاربرد مناسب آنها و اقدامات لازم جهت بیمه آثار فرهنگی، هنری و تاریخی حمایت مالی و معنوی نماید.
- ه) آثار فرهنگی - تاریخی و میراث معنوی حوزه فرهنگی ایران، موجود در کشورهای همسایه و منطقه و سایر کشورها به‌عنوان میراث فرهنگی را شناسایی و از آنها حمایت نماید.
- این نکته حائز اهمیت است که اگر خرید، فروش و یا واگذاری بناهای تاریخی، بدون برنامه‌ریزی و امکان‌سنجی صورت بگیرد به تخریب و یا کاربری نامناسب و غیر هم‌شأن اثر می‌انجامد.
- عوارض خروج مسافران کشور به‌استثنای سفرهای زیارتی حج تمتع، عمره مفرده و عتبات عالیات و افرادی که معاف از پرداخت بوده‌اند، ده درصد (۱۰٪) نسبت به سال ۱۳۸۹ افزایش می‌یابد. درآمد حاصله پس از واریز به خزانه تاسقف یکصد و پنجاه میلیارد (۱۵۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال به «تشویق گردشگری داخلی»، «جذب گردشگران ورودی به کشور»، «تعمیر، حفاظت و مرمت میراث غیرمنقول با ارزش فرهنگی و تاریخی» و «حمایت از صادرات دستی» اختصاص می‌یابد.
- ماده (۲۷) - به دولت اجازه داده می‌شود اقدامات زیر را به عمل آورد:
 - الف) واگذاری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای جدید و نیمه‌تمام و تکمیل شده و آماده بهره‌برداری در قالب قراردادهای و شرایط مورد تصویب شورای اقتصاد با تعیین نحوه تأمین مالی دوره ساخت (فاینانس)، پرداخت هزینه‌های بهره‌برداری یا خرید خدمات در مدت قرارداد یا رعایت استانداردهای اجرای کیفیت خدمات و نهایتاً واگذاری طرح پس از دوره قرارداد به بخش غیردولتی یا حفظ کاربری.
 - ب) واگذاری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای نیمه‌تمام و تکمیل شده که خدمات آنها قابل عرضه توسط بخش غیردولتی است به‌صورت نقد و اقساط به بخش غیردولتی یا حفظ کاربری.
 - ج) واگذاری مالکیت، حق بهره‌برداری و یا بهره‌برداری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای قابل واگذاری و نیز اموال منقول و غیرمنقول و حقوق مالی مازاد بر نیاز دولت با حفظ کاربری.
 - تبصره «۱» - درآمد دولت ناشی از اجرای احکام این ماده پس از واریز به خزانه‌داری کل کشور و از محل ردیف خاصی که برای این منظور در قوانین بودجه سنواتی پیش‌بینی می‌شود و نیز اعتبار ردیف‌های مربوط به طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در قالب تسهیلات و وجوه اداره‌شده شامل یارانه، سود و کارمزد و یا تسهیلات و کمک و سایر روش‌های تأمین مالی مورد تصویب شورای اقتصاد به طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و یا تبدیل به احسن نمودن تجهیزات سرمایه‌ای و اموال غیرمنقول در قالب موافقت‌نامه متبادله با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور قابل اختصاص است.
 - تبصره «۲» - کمک‌های بلاعوض موضوع این ماده، در آمد اشخاص تلقی نمی‌شود و مشمول پرداخت مالیات بر درآمد نیست.
- به‌طور کلی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به آن دسته از طرح‌ها اطلاق می‌شود که در جهت ایجاد ظرفیت‌های جدید اقتصادی و اجتماعی یا در پی توسعه این نوع ظرفیت‌ها هستند. (مبتنی بر مصاحبه‌های انجام شده مسئولان سابق صندوق در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۲۴ و مسئولان فعلی صندوق در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۱۷).
- ماده (۷۲) - با توجه به اهمیت و ضرورت مرمت بناهای تاریخی و فرهنگی و احیای بافت‌های ارزشمند کشور، به تمامی دستگاه‌های اجرایی اجازه داده می‌شود بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی - فرهنگی ثبت شده در فهرست آثار ملی (به‌استثنای نفایس ملی) در اختیار خود را با تعیین کاربری که از سوی سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در چارچوب ضوابط و مقررات مشخص می‌شود به بخش خصوصی و تعاونی واگذار کنند. اجرای این ماده از شمول جزء «۳» ماده (۱۱۵) قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۰۶/۰۱ مستثنایم باشد.
- ب) موضوعات خاص مکان محور در مورد توسعه سواحل مکران، اروند و بازاقرینی بافت‌های ناکارآمد شهری (حاشیه شهرها و بافت‌های فرسوده)، بافت‌های تاریخی و مناطق روستایی.
 - الف) دستگاه‌های اجرایی مکلفند به‌منظور صیانت از میراث فرهنگی و حمایت از صنایع دستی و تشویق و توسعه گردشگری اقدامات زیر را انجام دهند:
 - ۱- هزینه‌های مربوط به پژوهش، حفاظت و مرمت آثار منقول و غیرمنقول ثبت شده در فهرست آثار ملی و فهرست‌های ذی‌ربط آثار در اختیار و در حیطه وظایف تخصصی همان دستگاه را در قالب بودجه سنواتی از محل اعتبارات خود تأمین کنند. این اعتبارات در چارچوب ضوابط قانونی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری هزینه می‌شود.
 - ۲- سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری موظف است به‌منظور حفظ و صیانت از میراث فرهنگی اقدام لازم را با همکاری و هماهنگی سایر دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط به‌منظور شناسایی، مستندسازی، حفاظت و مرمت و معرفی میراث فرهنگی (اعم از ملموس و ناملموس) میراث طبیعی، ایجاد شهرهای جهانی صنایع دستی و احیای هنرهای سنتی در حال زوال در حوزه فرهنگ و تمدن ایرانی و ثبت در فهرست میراث جهانی را طبق بودجه سنواتی به‌عمل آورد.
 - ماده (۹۹) - بنیاد مسکن انقلاب اسلامی با همکاری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری موظف است نسبت به تهیه و اجرای طرح بهسازی و احیای حداقل سیصد روستای دارای بافت با ارزش تاریخی و فرهنگی و روستاهای هدف گردشگری را از محل اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، تا پایان اجرای قانون برنامه در بودجه سنواتی اقدام نماید تا در چارچوب مفاد این ماده حفظ، نگهداری و مورد بهره‌برداری قرار گیرد.
- ۱۴- سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری مکلف است کل درآمد اختصاصی و کمک‌های مردمی از اماکن و محوطه‌های تاریخی و موزه‌ها را که در اجرای ماده (۵) قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری مصوب ۱۳۸۲/۰۳/۰۳ به‌صورت هیئت امنایی تشکیل و اداره می‌شوند به‌حسابی که نزد خزانه افتتاح می‌گردد، واریز نماید. صد درصد (۱۰۰٪) وجوه حاصله و همچنین سهم کمک‌های دولتی اختصاص داده شده به این اماکن، در قالب بودجه سنواتی در اختیار سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری قرار می‌گیرد تا برای اداره، توسعه و مرمت این اماکن اختصاص یابد.

عنوان قانون / سیاست	توضیحات	ارتباط با صندوق
قانون حمایت از هنرمندان، استادکاران و فعالان صنایع دستی (مصوب ۱۳۹۶) [۱۹]	ماده (۸): ^۱ به منظور حمایت، توسعه و ترویج صنایع دستی و تشویق و تکریم هنرمندان، پیشکسوتان و فعالان بخش صنایع دستی و فرش دستباف، عنوان «صندوق احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی» به «صندوق توسعه صنایع دستی و فرش دستباف و احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی» اصلاح می‌شود.	مطابق این ماده قانونی حوزه‌های صنایع دستی و فرش دستباف به صندوق محول شده که همین موضوع چالش‌هایی را ایجاد کرده است. برای مثال صندوق که توانایی گردش مالی در رابطه با احیای بناهای تاریخی را نداشت در زمان نامناسبی با این ماده قانونی مواجه شد و صندوق بیش از پیش دچار رکود فعالیتی شد.
قانون حمایت از مرمت و احیای بافت‌های تاریخی - فرهنگی ^۲ (مصوب ۱۳۹۸) [۲۰]	تمامی مواد و بندهای این قانون در رابطه با تکالیف دستگاه‌های مختلف به منظور حمایت از مرمت و احیای بافت‌های تاریخی- فرهنگی آمده است.	صندوق می‌تواند با استفاده از این ظرفیت قانونی برای دستیابی به هدف اصلی خود یعنی الگوسازی احیای بناهای تاریخی - فرهنگی، استفاده نماید و از این محل قانونی برخی تعارضات بین‌دستگاهی در زمینه فعالیت‌های خود را مرتفع نماید. برای مثال شهرداری برای تغییر کاربری، عوارض اخذ می‌نماید که ماده (۱۲) ^۳ این قانون معافیت عوارض تغییر کاربری را مطابق با ضوابط میراث فرهنگی اعلام کرده است.
بند (۱۷) سیاست‌های کلی برنامه هفتم [۹]	در بند (۱۷) سیاست‌های کلی برنامه هفتم، موضوع توسعه صنعت گردشگری و ترویج صنایع دستی در قسمت فرهنگی و اجتماعی مورد توجه قرار گرفته است.	با توجه به اینکه یکی از حوزه‌های وظایف صندوق صنایع دستی است؛ بنابراین با این بند از سیاست‌های کلی برنامه هفتم مرتبط است.

قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) (مصوب ۱۳۹۳) نشان‌دهنده ایجاد برخی تعارضات میان دستگاه‌های مختلف در حوزه مرمت و احیاست.

مطابق ماده (۷۲) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور به تمامی دستگاه‌های اجرایی دولتی اجازه داده می‌شود تا بناهای تاریخی تحت تملک خود را با تعیین کاربری از سوی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی واگذار کنند. در حالی که مطابق بند «ز» ماده (۱۱۴) قانون برنامه چهارم توسعه، یکی از دلایل شکل‌گیری صندوق، تعیین کاربری بناهای تاریخی است که در ماده (۷۲) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور به وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی محول است. امکان تعیین کاربری بناهای تاریخی هم در اختیار وزارتخانه و هم صندوق قرار دارد که این موضوع به عنوان یک مسئله موجب موازی کاری شده است.^۴ از طرفی برخی دستگاه‌ها با توجه به ماده (۷۲) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (مصوب ۱۳۹۶) خواهان

یافته‌های حاصل از بررسی قوانین بالادستی نشان می‌دهد که با تشکیل سازمان میراث فرهنگی جایگاه حفاظت از میراث فرهنگی ارتقا می‌یابد. همچنین ایجاد تحولات بنیادی در حوزه میراث فرهنگی کشور و تدوین قوانین جدید در این حوزه، بر توانمندسازی بافت‌های تاریخی تأکید دارد. به موازات تصویب قانون برنامه چهارم توسعه کشور (مصوب ۱۳۸۳) و تأسیس صندوق، موضوع احیا و مرمت به منظور بهره‌برداری از بناهای تاریخی مطرح می‌شود. در حقیقت توجه به موضوع‌های تقنینی و تدوین قوانین تخصصی و فنی در حوزه میراث فرهنگی با تغییر رویکرد از حالت عمومی - تخصصی به عملیاتی - تخصصی و بهره‌برداری اقتصادی از بناهای تاریخی مشهود است که در نهایت با تدوین قانون حمایت از مرمت و احیای بافت‌های تاریخی - فرهنگی (مصوب ۱۳۹۸) حوزه میراث فرهنگی بیش از پیش مورد توجه قرار گرفت.^۱ همچنین بررسی ماده (۷۲) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (مصوب ۱۳۹۶) و ماده (۲۷) قانون الحاق برخی مواد به

۱. ماده (۸) - به منظور حمایت، توسعه و ترویج صنایع دستی و تشویق و تکریم هنرمندان، پیشکسوتان و فعالان بخش صنایع دستی و فرش دستباف، عنوان «صندوق احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی» (موجود) به «صندوق توسعه صنایع دستی و فرش دستباف و احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی» اصلاح می‌گردد. منابع صندوق از محل بخشی از تسهیلات صندوق کارآفرینی امید (مهر امام رضا (ع)) و کمک‌های بخش دولتی و غیردولتی و درآمدهای حاصل از فعالیت‌های صندوق پس از درج در بودجه سنواتی و گردش خزانه تأمین می‌شود. همچنین دولت (سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری) می‌تواند سی درصد (۳۰٪) از درآمدهای سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری را به جهت تقویت منابع این صندوق اختصاص دهد. اساسنامه صندوق ظرف مدت ۶ ماه پس از ابلاغ این قانون با پیشنهاد مشترک سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و وزارت صنعت، معدن و تجارت تهیه می‌شود و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

۲. این قانون در تاریخ ۱۳۹۸/۰۴/۱۸ با شماره ۳۱۴/۳۱۸۲ از سوی مجلس شورای اسلامی به دولت واصل شده است و در تاریخ ۱۳۹۸/۰۴/۱۹ با شماره ۴۶۳۴۲ از دفتر هیئت دولت به سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری جهت اجرا ابلاغ گردیده است.

۳. ماده (۱۲) - هرگونه مرمت، احیا، تعمیرات اساسی و بهره‌برداری از اماکن تاریخی - فرهنگی ثبت شده و یا مملوک واجد ارزش‌های تاریخی - فرهنگی موضوع این قانون در صورت استقرار فعالیت‌های مطابق با ضوابط میراث فرهنگی، از هزینه‌های مربوط به تغییر کاربری، مرمت و بازسازی معاف می‌باشند.

۴. شایان ذکر است که این قانون بدون ایراد و ابهام نیست که در گزارش دوم با موضوع ارزیابی عملکرد صندوق نکات و اصلاحات لازم این قانون بیان می‌شود.

۵. مبتنی بر مصاحبه‌های صورت گرفته با کارشناسان سازمان برنامه و بودجه کشور در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۷ و ۱۴۰۲/۰۷/۱۷، کارشناسان دیوان محاسبات در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۸، مسئولان سابق صندوق در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۱۰ و مسئولان فعلی صندوق در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۱۵، ۱۴۰۲/۰۷/۳۰ و ۱۴۰۲/۰۷/۳۰.

نوع انتفاعی و غیرانتفاعی تقسیم می‌گردد؛ بنابراین طرح‌های مذکور متفاوت از موضوع بناهای تاریخی است. از این رو وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی با استناد به ماده (۲۷) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) (مصوب ۱۳۹۳) به واگذاری و بهره‌برداری از بناهای تحت مالکیت خود می‌پردازد، اما در حقیقت سازوکار این ماده قانونی با توجه به تفاوت‌های مذکور و حفظ کاربری^۲ طرح‌ها، وجه افتراق قابل توجهی با موضوع بناهای تاریخی دارد. لذا واگذاری و بهره‌برداری از بناهای تاریخی و فرهنگی بر مبنای ماده (۲۷) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) (مصوب ۱۳۹۳) اقدام صحیحی به نظر نمی‌رسد.

تغییرات و عوامل تأثیرگذار بر صندوق از زمان تأسیس تاکنون

نظر به جایگاه با اهمیت صندوق در حوزه‌های مرمت و احیای بناهای تاریخی و فرهنگی، توسعه صنایع دستی و فرش دستباف و رویکردهای حمایتی از حوزه‌های مذکور، ضروری است تا تغییرات این مؤسسه با توجه به قوانین، اساسنامه و عوامل تأثیرگذار بر وضعیت صندوق، از زمان شکل‌گیری مورد بررسی قرار گیرد.

انحلال صندوق هستند، اما شایان ذکر است که این ماده قانونی صرفاً به بناهای تاریخی دولتی اشاره دارد و به بناهای غیردولتی توجهی نمی‌کند. بنابراین وجود صندوق و ساماندهی مشکلات آن برای رسیدگی به بناهای بخش غیردولتی باید در دستور کار قرار گیرد.^۱

در ماده (۲۷) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) (مصوب ۱۳۹۳) به طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای اشاره دارد که در جهت ایجاد ظرفیت‌های جدید اقتصادی و اجتماعی یا در پی توسعه این نوع ظرفیت‌ها با حفظ کاربری هستند.^۲ بر اساس بند «۱۰» ماده (۱) قانون برنامه و بودجه (مصوب ۱۳۵۱) [۲۱]، طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، مجموعه عملیات و خدمات مشخصی است که بر اساس مطالعات توجیهی فنی و اقتصادی یا اجتماعی که دستگاه اجرایی انجام می‌دهد که طی مدت معین و با اعتبار معین برای تحقق بخشیدن به اهداف برنامه عمرانی پنج‌ساله به صورت سرمایه‌گذاری ثابت اجرا می‌شود و تمام یا قسمتی از هزینه‌های اجرای آن از محل اعتبارات عمرانی تأمین و به دو

۱۱. مبتنی بر مصاحبه‌های انجام شده با کارشناسان سازمان برنامه و بودجه کشور در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۷، کارشناسان دیوان محاسبات در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۸ و مسئولان سابق صندوق در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۸ و ۱۴۰۲/۰۷/۱۰ و مسئولان فعلی صندوق در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۱۵ و ۱۴۰۲/۰۷/۳۰ و ۱۴۰۲/۰۷/۳۰.

۲. جهت کسب اطلاعات بیشتر در مورد طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به گزارش کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی با عنوان «بررسی لایحه برنامه هفتم توسعه (۷۵): طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای» با شماره مسلسل ۱۹۲۰۳ مراجعه نمایید.

۳. در فرایند واگذاری بناهای تاریخی باید تعیین کاربری لازم، به منظور جذب سرمایه‌گذار و بهره‌برداری هم‌شأن بنا، در دستور کار قرار گیرد و همین موضوع با عبارت حفظ کاربری در این ماده قانونی متناقض است.

جدول ۳. تغییرات و عوامل تأثیرگذار بر صندوق از زمان تأسیس تاکنون

بازه زمانی	رخداد	توضیحات
۱۳۸۳	تصویب قانون برنامه چهارم توسعه (۱۳۸۴ تا ۱۳۸۸)	مطابق بند (ز) ماده (۱۱۴) و با تغییر ماهیت طرح پردیسان ^۱ تأسیس صندوق در دستور کار قرار گرفت.
۱۳۸۴/۰۹/۰۹	ابلاغ اساسنامه صندوق [۲۲]	اساسنامه صندوق در اجرای تکلیف قانونی فوق‌الذکر طی تصویب‌نامه شماره ۵۰۱۱/۵۳۲۶۱۹۹ ابلاغ شد. (مقرر شد صندوق دارای ماهیت مستقل و وابسته به سازمان میراث فرهنگی و گردشگری باشد؛ درحالی‌که از نظر حقوقی تکلیف دولتی یا غیردولتی بودن صندوق مشخص نشد).
۱۳۸۶	اصلاحیه بند (ث) ماده (۷) اساسنامه صندوق توسط هیئت‌وزیران ^۲	این بند به موجب نامه شماره ۳۰/۸۶/۲۲۱۷۰ مورخ ۱۳۸۶/۰۵/۱۷، از «بررسی آیین‌نامه‌های مالی و معاملاتی، اداری و استخدامی و ارائه به مراجع ذی‌ربط» به «تصویب آیین‌نامه‌های مالی، معاملاتی، اداری و استخدامی با رعایت قوانین و مقررات مربوط» تغییر یافت.
۱۳۸۷	انتقال حق بهره‌برداری بناهای تاریخی به صندوق	با وقفه‌ای ۳ ساله از تأسیس صندوق، به ترتیب ۵۴ و ۹۸ بنا در سال ۱۳۸۷ و ۱۲۴ بنا در سال ۱۳۸۸ به صندوق واگذار شد.
۱۳۸۸ تا ۱۳۹۱	قرارگیری صندوق در فهرست خصوصی‌سازی	به دلیل عدم توانایی در ایجاد درآمدزایی و گردش مالی، عدم پرداخت به موقع حقوق کارکنان و بلاتکلیفی صندوق؛ براساس اصل (۴۴) نام صندوق در فهرست خصوصی‌سازی قرار می‌گیرد. ^۳
۱۳۹۱	الزام صندوق به خصوصی‌سازی شدن	با وجود تلاش صندوق در جهت تبدیل شدن به نهاد عمومی غیردولتی؛ تکاپوی صندوق برای خروج از خصوصی‌سازی شدن از همین زمان شروع می‌شود و این درحالی است که اقبالی از سوی بخش خصوصی به دلیل ناکارآمدی صندوق به این مؤسسه وجود نداشت. ^۴
بهمن‌ماه ۱۳۹۲	خروج صندوق از فهرست خصوصی‌سازی	برای فرار از خصوصی‌شدن، صندوق به سوی ماهیت عمومی حاکمیتی تلاش کرد و با اثبات دولتی بودن، ^۵ از فهرست خصوصی‌سازی خارج شد اما میل به بهره‌مندی از ریفی‌های بودجه و اعتبارات دولتی در صندوق ریشه گرفت. ^۶
۱۳۹۳/۱۲/۰۴	تصویب قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)	به موجب ماده (۲۷) این قانون در سه بند، ساماندهی موضوع طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در دستور کار قرار می‌گیرد که وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی با استناد به این ماده قانونی به واگذاری بناهای تاریخی خود می‌پردازد و در نتیجه موازی‌کاری با فعالیت صندوق ایجاد می‌شود.
۱۳۹۵	اولین اقدام‌ها در راستای سوق پیدا کردن صندوق به ماهیت حقوقی دولتی	با توجه به اینکه بناهای در اختیار صندوق دولتی بود؛ تلاش دیوان محاسبات برای دولتی‌شدن صندوق با واریز کردن اجاره‌بهای بناها به حساب خزانه آغاز شد. در همین راستا ریفی بودجه‌ای نیز در سازمان برنامه‌بودجه تحت عنوان درآمد - اجاره شکل می‌گیرد که مطابق با آن اجاره‌بهای بناها تحت عنوان درآمد - هزینه دوباره به خود صندوق بازگردد. درحقیقت هدف اصلی از بحث واریز کردن اجاره‌بها به خزانه، تمایل به دولتی‌شدن صندوق بود. ^۷
۱۳۹۶/۰۱/۱۶	تصویب قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور	به موجب ماده (۷۲) این قانون دستگاه‌های اجرایی با تعیین کاربری بناهای تاریخی - فرهنگی تحت مالکیت خود (به استثنای نفایس ملی) از سوی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، مجوز اعطای بهره‌برداری را از بناهای خود به بخش خصوصی و تعاونی دارند.
۱۳۹۶/۱۰/۲۶	تصویب قانون حمایت از هنرمندان، استادکاران و فعالان صنایع دستی	به موجب ماده (۸) ^۸ این قانون تصویب اساسنامه جدید ^۹ و تغییر نام صندوق در دستور کار قرار گرفت.

۱. شکل‌گیری رویکردهای مردمی‌سازی و مرمت و احیای بناهای تاریخی توسط بخش عمومی (مردم) سبب تغییر ماهیت در طرح پردیسان و شکل‌گیری صندوق به‌عنوان محلی برای الگوسازی در امر مرمت و احیای بناها شد.
۲. هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۶/۰۴/۲۴ بنابه پیشنهاد شماره ۲۱۲۲ - ۸۶۲/۱۰۴ مورخ ۱۳۸۶/۰۴/۲۴ سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و به استناد بند «ز» ماده (۱۱۴) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۸۳ - تصویب نمود: بند «ث» ماده (۷) اساسنامه صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی - فرهنگی، موضوع تصویب‌نامه شماره ۵۰۱۱/۵۳۲۶۱۹۹ مورخ ۱۳۸۴/۰۹/۰۹ به شرح زیر اصلاح می‌گردد: «ث - تصویب آیین‌نامه‌های مالی، معاملاتی، اداری و استخدامی با رعایت قوانین و مقررات مربوط» این اساسنامه به موجب نامه شماره ۳۰/۸۶/۲۲۱۷۰ مورخ ۱۳۸۶/۰۵/۱۷ شورای نگهبان به تأیید شورای ای‌داشده رسیده است. این مصوبه با شماره تصویب‌نامه شماره ۳۷۹۳۰۷/۷۹۳۰۷ مورخ ۱۳۸۶/۰۵/۳۱ به سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری ابلاغ شد.
۳. مبتنی بر مصاحبه‌های انجام شده با کارشناسان سازمان برنامه‌بودجه در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۷ و مسئولان سابق صندوق در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۲۴. همان.
۴. اگر صندوق به بخش خصوصی منتقل می‌شد دیگر توانایی واگذاری و بهره‌برداری از بناهای دولتی را نداشت.
۵. مبتنی بر مصاحبه‌های انجام شده با مسئولان سابق صندوق در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۲۴.
۶. مبتنی بر مصاحبه‌های انجام شده با کارشناسان سازمان برنامه‌بودجه در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۷.
۷. به‌منظور حمایت، توسعه و ترویج صنایع دستی و تشویق و تکریم هنرمندان، پیشکسوتان و فعالان بخش صنایع دستی و فرش دستباف، عنوان «صندوق احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی» (موجود) به «صندوق توسعه صنایع دستی و فرش دستباف و احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی» اصلاح می‌گردد. منابع صندوق از محل بخشی از تسهیلات کارآفرینی امید (مهر امام رضا (ع)) و کمک‌های بخش دولتی و غیردولتی و درآمدهای حاصل از فعالیت‌های صندوق پس از درج در بودجه سنواتی و گردش خزانه تأمین می‌شود. همچنین دولت (سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری) می‌تواند سی درصد (۳۰٪) از درآمدهای سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری را به جهت تقویت منابع این صندوق اختصاص دهد. اساسنامه صندوق ظرف مدت شش ماه پس از ابلاغ این قانون با پیشنهاد مشترک سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و وزارت صنعت، معدن و تجارت تهیه می‌شود و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.
۹. تکلیف جدید فعالیت صندوق را بیش از پیش مختل کرد؛ بنابراین صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی و فرهنگی با موضوع جدیدی (صنایع دستی) مواجه می‌شود که با نوع فعالیت قبلی او تجانس نداشت و وظایف جدیدی در حوزه صنایع دستی به اساسنامه‌اش افزوده می‌شود؛ درحالی‌که از انجام وظایف قبلی خود به دلایلی که بیان شد باز مانده بود، چالش جدیدی برای صندوق ایجاد می‌شود (مبتنی بر مصاحبه‌های انجام شده با مسئولان فعلی صندوق در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۱۰).

بازه زمانی	رخداد	توضیحات
۱۴۰۱ تا ۱۳۹۶	عدم تصویب اساسنامه	با وجود تصریح در ماده (۸) قانون حمایت از فعالان صنایع دستی، اصلاح اساسنامه صندوق در موعد ۶ ماهه صورت نپذیرفت و تا سال ۱۴۰۱ به تعویق افتاد.
۱۴۰۱/۰۴/۰۷	تصویب اساسنامه صندوق مبتنی بر ماده (۸) قانون حمایت از هنرمندان، استادکاران و فعالان صنایع دستی ^[۲۳]	پس از حدود ۵ سال وقفه، اساسنامه جدید در تاریخ ۱۴۰۱/۰۴/۰۷ با شماره ۵۶۴۸۱ / ت ۵۵۶۸۴ هـ به تصویب هیئت وزیران رسید.
۱۴۰۱/۰۶/۱۶	ایجاد هیئت بررسی و تطبیق مصوبات دولت با قوانین در مجلس شورای اسلامی	هیئت بررسی و تطبیق پس از تصویب اساسنامه جدید به دلیل عدم شفافیت ماهیت حقوقی صندوق (دولتی یا غیردولتی بودن)، اولین اشکال به ماده (۲) اساسنامه را با فرض دولتی بودن صندوق به موجب نامه شماره ۵۷۳۶۳ / هـ ب به معاونت حقوقی ریاست جمهوری وارد می‌کند. ^۲
۱۴۰۱/۰۷/۰۹	نامه ریاست مجلس شورای اسلامی به ریاست جمهوری	به موجب نامه شماره ۱۳۶۹۳ / هـ ب در راستای نامه هیئت بررسی و تطبیق مجلس، ماده (۲) اساسنامه جدید صندوق با فرض دولتی بودن صندوق، مغایر با ماده (۱۳۰) قانون محاسبات عمومی کشور دانسته می‌شود.

در فعالیت‌های صندوق، وقفه طولانی مدت در تصویب اساسنامه جدید و ایجاد موازی کاری میان دستگاه‌های اجرایی با صندوق به موجب اختلاف نظر در قوانین است. همچنین روند واگذاری حق بهره‌برداری از بناهای تاریخی و تصویب هیئت وزیران با چند سال وقفه (از سال ۱۳۸۴ تا سال ۱۳۸۷) روبه‌رو می‌شود که فعالیت‌های صندوق را با رکود مواجه کرد.^۶

واکاوی تغییرات صندوق و عوامل تأثیرگذار بر آن حاکی از عدم تمرکز بر وظایف، عدم برنامه‌ریزی دقیق برای حل مشکلات، عدم توجه دستگاه‌های بالادستی (خصوصاً وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی) نسبت به مشکلات این مؤسسه است. بررسی جدول نشان می‌دهد که بخشی از مشکلات صندوق ناشی از ابهام در ماهیت حقوقی صندوق به دلیل برداشت‌های متفاوت دستگاه‌ها،^۴ تغییرات پی‌درپی اساسنامه، عدم تجانس

۱. در اجرای تکلیف قانونی ماده (۸) حمایت از فعالان صنایع دستی، اساسنامه صندوق جدید با اصلاحاتی در عنوان و شرح وظایف و عیناً با ماهیت حقوقی سابق، در ماده (۲) صندوق را «مؤسسه‌ای غیرانتفاعی و وابسته به وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی» تعریف می‌نماید.
ماده (۲) اساسنامه جدید در رابطه با ماهیت صندوق که چالش دولتی بودن یا نبودن صندوق را از دید دستگاه‌های مختلف ایجاد کرده بود اصلاح نشد و صندوق رکود فعالیت‌ی بیشتری را پیش روی خود مشاهده کرد.

۲. شایان ذکر است که فرض دولتی بودن صندوق با استناد به ماده (۱۳۰) قانون محاسبات عمومی اشتباه است؛ چرا که در تبصره ماده (۱۳۰) به موضوع عدم شفافیت وضعیت حقوقی نهادها و مؤسسات اشاره می‌شود و بیان می‌کند که مؤسساتی که وضعیت حقوقی آنها معین نیست مکلفند بر اساس مواد (۲)، (۳)، (۴) و (۵) ظرف مدت یک سال این مشکل را برطرف کنند. در تبصره ماده (۱۳۰) به ماده (۵) قانون محاسبات عمومی اشاره می‌شود. در این ماده قانونی نهادهای عمومی غیردولتی دارای وظایف و خدماتی با جنبه عمومی هستند؛ با توجه به لفظ عمومی بودن وظایف این نهادها و همچنین تعهد صندوق توسعه و احیا نسبت به بناهای بخش غیردولتی می‌توان ماهیت عمومی غیردولتی را برای صندوق متصور شد. علاوه بر تلقی دولتی بودن از سوی مجلس شورای اسلامی، وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی نیز در پاسخ به نامه ریاست مجلس شورای اسلامی صندوق را مؤسسه‌ای دولتی معرفی کرده که اظهار نظرهای یادشده با مواد قانونی فوق تناقض داشته و نیازمند تجدیدنظر است.
ماده (۵) - مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی از نظر این قانون واحدهای سازمانی مشخصی هستند که با اجازه قانون به منظور انجام وظایف و خدماتی که جنبه عمومی دارد، تشکیل شده و یا می‌شود. تبصره - فهرست این قبیل مؤسسات و نهادها با توجه به قوانین و مقررات مربوط از طرف دولت پیشنهاد و به تصویب مجلس شورای اسلامی خواهد رسید.

۳. ماده (۱۳۰) - از تاریخ تصویب این قانون ایجاد یا تشکیل سازمان دولتی با توجه به مواد (۲)، (۳) و (۴) این قانون منحصراً به صورت وزارتخانه یا مؤسسه دولتی یا شرکت دولتی مجاز خواهد بود. کلیه مؤسسات انتفاعی و بازرگانی وابسته به دولت و سایر دستگاه‌های دولتی که به صورتی غیر از وزارتخانه یا مؤسسه دولتی یا شرکت دولتی ایجاد شده و اداره می‌شوند مکلفند حداکثر ظرف مدت یک سال از تاریخ اجرای این قانون با رعایت مقررات مربوط وضع خود را با یکی از سه وضع حقوقی تطبیق دهند و الا با انقضای این فرصت مؤسسه دولتی محسوب و تابع مقررات این قانون در مورد مؤسسات دولتی خواهند بود. تبصره - نهادها و مؤسساتی که در جریان تحقق انقلاب اسلامی و یا پس از آن بنا به ضرورت‌های انقلاب اسلامی به وجود آمده‌اند و تمام یا قسمتی از اعتبارات مورد نیاز خود را از محل اعتبارات منظور در قانون بودجه کل کشور مستقیماً از خزانه دریافت می‌نمایند، در صورتی که وضعیت حقوقی آنها به موجب قانون معین نشده باشد، مکلفند ظرف مدت مذکور در این ماده وضع حقوقی خود را با یکی از مواد (۲)، (۳) و (۴) این قانون تطبیق دهند.

۴. فرایند دیگری که صندوق از سال ۱۳۸۴ تا به الان طی کرده و باید اشاره شود؛ عدم ایجاد ساختار سازمانی مصوب برابر با اساسنامه بوده است که عدم تصویب این ساختار سازمانی (شایان ذکر است که در جلسه هیئت‌امنا مورخ ۱۳۸۵/۱۱/۱۵ به شماره مصوبه ۲۹۹/۳۰۰۶۳۹ پیشنهادهای ساختار سازمانی در لایه مدیریتی مطرح بوده است؛ اما نکته اساسی این است که مطابق بند «ج» ماده (۷) (حدود اختیارات و وظایف هیئت‌امنا) اساسنامه صندوق، این پیشنهاد باید به تأیید سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور در آن زمان می‌رسید که این دستورالعمل اجرایی نشد؛ زیرا تأیید و تصویب این پیشنهاد از سوی این سازمان به معنای دولتی بودن صندوق بود که خود سازمان با ماهیت دولتی صندوق مخالفت داشت) به دلایلی همچون عدم وضوح در ماهیت حقوقی صندوق و در رابطه با کل صندوق موجب شد که استخدام کارکنان بر اساس شغل و شرایط و صلاحیت محتوایی تصدی نباشد و تعداد متناهی از کارکنان با تخصص‌ها و توانایی‌های کاملاً متفاوت با محتوای کارکردی صندوق به استخدام این مؤسسه درآیند و در نتیجه صندوق در انجام وظایف محوله در اساسنامه، بیش از پیش تعلق کند؛ چرا که ساختار تشکیلاتی و کارکنان متخصص منطبق بر تصدی و شغل نداشت و به‌طور متناوب تعداد استخدامی‌ها تغییر می‌یافت و طی سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۷ به تعداد حدوداً ۹۵ نفر هم رسید (فهرست بیمه‌های دو ماه آخر هر سال گواه این موضوع است) که این مشکل (تناوب در تعداد نیروی انسانی) هنوز هم ادامه دارد (مبتنی بر مصاحبه‌های انجام شده با کارشناسان سازمان برنامه‌بودجه در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۷ و مسئولان سابق صندوق در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۲۴).

۵. هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۷/۰۳/۰۵ بنا به پیشنهاد شماره ۸۷۲/۱/۵۳ مورخ ۱۳۸۷/۰۱/۳۱ سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و به استناد ماده (۶۹) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت - مصوب ۱۳۸۰ - حق بهره‌برداری از بناهای تاریخی تصویب‌نامه را از سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری به صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی-فرهنگی با رعایت قوانین و مقررات مربوط منتقل می‌نماید.

- هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۸/۱۲/۲۳ بنا به پیشنهاد شماره ۱۵۲۳-۸۸۲/۱-۱ مورخ ۱۳۸۸/۱۲/۱۵ سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و به استناد اصل یکصدوسی‌وهشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، با آیین‌نامه نحوه انتقال مالکیت آثار قابل احیا به صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی و فرهنگی موافقت کرد.

۶. مبتنی بر مصاحبه‌های انجام شده با کارشناسان سازمان برنامه‌بودجه کشور در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۷، کارشناسان دیوان محاسبات در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۸ و مسئولان سابق صندوق در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۱۰ و ۱۴۰۲/۰۷/۰۸.

۴. بررسی اساسنامه صندوق

فرض بر دولتی بودن صندوق موجب می‌شود تملک بناهایی که تا به امروز توسط صندوق واگذار شده است؛ متعلق به خود صندوق باشد و به‌طور کلی با این فرضیه صندوق توانایی خرید بناها را پیدا خواهد کرد، اما از فروش یا هبه گرفتن بناها ناتوان خواهد بود؛ چراکه مشمول ماده (۱۱۵) قانون محاسبات عمومی کشور (مصوب ۱۳۶۶) خواهد شد و بر این اساس با مواد (۳) و (۵) آیین‌نامه نحوه انتقال مالکیت آثار قابل احیا به صندوق (مصوب ۱۳۸۸/۱۲/۲۳) که بر فروش بناهای تحت تملک صندوق تأکید دارد تناقض پیدا می‌کند؛ در نتیجه توانایی فروش اموال خود را با فرض دولتی بودن نخواهد داشت.

همچنین در این حالت با دریافت بودجه دولتی، ساختار صندوق بر اساس سازمان‌های دولتی مصوب شده و تشکیلات و محل فعالیت صندوق مستقیماً با اعانه دولت صورت خواهد گرفت و برای مثال خودروهای دولتی دریافت می‌کند^۴ و تمامی موارد مذکور منجر به دریافت کد پرسنلی برای کارکنان صندوق خواهد شد. اگر ماهیت صندوق دولتی باشد باید اصل (۱۳۹) قانون اساسی را رعایت کند و در این حالت جایگاه بالاتری نسبت به اداره‌های کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان‌ها به لحاظ رده سازمان‌های دولتی خواهد داشت.^۵

با بررسی فرضیه دولتی بودن صندوق نوبت به آن می‌رسد تا کارکرد صندوق با فرض غیردولتی بودن آن معین شود. با تعیین ماهیت غیردولتی برای صندوق، این مؤسسه توانایی بهره‌مندی از ظرفیت بخش غیردولتی را پیدا خواهد کرد^۶ و در این راستا این امکان را خواهد داشت که با شرکت‌های خصوصی، سازمان‌های بین‌المللی فعال^۷ در حوزه‌های مرتبط با صندوق، اصناف مرتبط^۸ شرکت‌های تعاونی و بیمه‌ای وارد تعامل شود. بر اساس این فرضیه علاوه بر خرید بناها، توان فروش و قبول هبه بناهای تاریخی برای صندوق میسر شده و در این حالت مشمول ماده (۱۱۵) قانون

پس از بازخوانی مهم‌ترین وقایع پیرامون صندوق به‌منظور اشراف هر چه بهتر بر مشکلات این مؤسسه، به نظر واکاوی مواد و بندهای اساسنامه به‌منظور دستیابی به تغییرات و ضعف‌های موجود در اساسنامه ضروری است که از عمده دلایل عدم تمرکز صندوق بر وظایف محوله و عملکرد نامناسب آن است؛ به همین جهت در ابتدا باید فرضیه‌های ماهیت دولتی یا غیردولتی صندوق، به‌منظور تشریح هر چه بهتر ابعاد مختلف صندوق به‌ویژه عدم شفافیت در ماهیت حقوقی این مؤسسه مشخص شود و سپس تمامی مواد و بندهای اساسنامه مورد ارزیابی کارشناسی قرار گیرد.

۴-۱. فرضیه‌های ماهیت دولتی و یا غیردولتی برای صندوق^۱

با توجه به بررسی اساسنامه صندوق و برداشته‌های ماهیت دولتی و غیردولتی از مواد و بندهای مختلف آن که نشان از تناقض در اساسنامه است؛ باید شرایط مختلف صندوق با فرض ماهیت‌های حقوقی دولتی و یا غیردولتی بودن و پیامدهای آن مشخص شود تا معیارهای دقیقی برای تصمیم‌گیری در خصوص اصلاح ماهیت و کارکرد صندوق ارزیابی آن سنجیده شود که این مهم، با توجه به ماده (۱۱۵) قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۰۶/۰۱ - که عدم مجوز فروش بناهای تاریخی توسط مؤسسه‌های دولتی را در بر دارد - صورت گرفته است؛ بنابراین استنتاج ماهیت حقوقی دولتی و یا غیردولتی از مواد و بندهای اساسنامه با استناد به ماده (۱۱۵) قانون محاسبات عمومی کشور، امکان‌پذیر است. برای مثال اگر ماهیت حقوقی صندوق دولتی فرض شود، توانایی فروش اموال تحت تملک را نخواهد داشت که در ماده (۱۱۵) قانون محاسبات عمومی کشور به آن اشاره شده است و همین مورد با بند «۷» ماده (۱۰) اساسنامه مصوب ۱۴۰۱ موضوع اتخاذ تصمیم هیئت‌امنا در خصوص فروش اموال منقول و غیرمنقول صندوق، مغایرت پیدا می‌کند.

۱. مبتنی بر مصاحبه‌های انجام شده با مسئولان سابق صندوق در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۲۴.

۲. ماده (۳) - صندوق می‌تواند در مراحل تملک، مرمت، احیا، تجهیز و بهره‌برداری نسبت به مشارکت مدنی یا تجاری، اجاره، اجاره به شرط تملیک و فروش این قبیل بناها طبق قوانین و مقررات اقدام کند.
۳. ماده (۵) - قیمت پایه بناها و اماکن تاریخی و فرهنگی برای فروش، اجاره، اجاره به شرط تملیک و مشارکت مدنی یا تجاری توسط صندوق، بر اساس نظر نماینده منتخب هیئت‌امنا و میانگین اظهار نظر سه نفر کارشناس رسمی دادگستری تعیین خواهد شد.

۴. این نکته جالب توجه است که هم‌اکنون خودروهای تحت مالکیت صندوق با پلاک شخصی هستند و همین موضوع تأییدی بر ماهیت غیردولتی صندوق است.

۵. از این جهت که صندوق هدف ملی دارد و مأموریت اصلی آن فرااستانی است و همچنین با توجه به ماده (۳) اساسنامه جدید صندوق حوزه فعالیت صندوق، سراسر کشور و مرکز اصلی آن در تهران است و حسب نیاز می‌تواند با تصویب هیئت‌امنا و تأیید سازمان اداری و استخدامی کشور در سایر نقاط در داخل کشور با رعایت قوانین مربوط، شعبه یا نمایندگی تأسیس کند که حیثه فعالیت صندوق را کل کشور تعریف می‌کند؛ جایگاه بالاتری نسبت به اداره‌های کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در استان‌ها دارد.

۶. با توجه به اینکه سیاست‌ها در دولت‌های متفاوت ثابت نیست و بنیان اقتصادی بخش خصوصی به دلیل ثبات بیشتر در فعالیتهای اقتصادی طالب بیشتری به جهت سرمایه‌گذاری دارد؛ در نتیجه صندوق فعالیت‌های توسعه صنایع دستی و فرش دستباف را با این تفاسیر با قدرت عمل بهتری به انجام می‌رساند. شایان ذکر است که بخش اقتصادی یک مؤسسه اگر بخواهد مورد اقبال بخش خصوصی واقع شود باید اختیار عمل داشته باشد؛ در حالی که دولتی بودن محدودیت‌های خاص خود را ایجاد می‌نماید و کلیه اموال منقول و غیرمنقول این مؤسسه باید در فهرست نهادهای دولتی قرار بگیرد که همین موارد دامنه عمل تصمیم‌گیرندگان صندوق را پایین می‌آورد.

۷. با تلقی غیردولتی بودن برای صندوق، مشارکت و هزینه‌کرد با سازمان‌های بین‌المللی با بسط عمل بیشتری رخ می‌دهد.
۸. وجود اصنافی همچون صنایع معماران و بناها و ذی‌نفعانی همچون تولیدکنندگان مصالح مقاوم مرمتی، این امکان را برای صندوق به‌منظور ارتباط‌گیری با استادکاران متخصص مرمت و دیگر موارد ایجاد خواهد کرد که فرضیه ماهیت غیردولتی صندوق ارتباط مؤثرتری را رقم خواهد زد.

صندوق است. مطابق ماده (۳) قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶، مؤسسه‌ها و نهادهای عمومی غیر دولتی استقلال حقوقی دارند و با تصویب مجلس شورای اسلامی تشکیل می‌شوند و بیش از پنجاه درصد از بودجه سالیانه آنها از محل منابع غیر دولتی^۳ تأمین می‌گردد و عهده دار وظایف عمومی هستند.

۲-۴. بررسی تغییرات اساسنامه صندوق

در اساسنامه مصوب ۱۳۸۴/۰۵/۲۳ صندوق، ۱۳ ماده قانونی و ۲ تبصره و در اساسنامه مصوب ۱۴۰۱/۰۴/۰۷، ۱۸ ماده قانونی و ۷ تبصره مشاهده می‌شود. برای تعیین و دسته‌بندی تفاوت‌ها، تناقضات، نقاط ضعف و قوت صندوق با تأکید بر تغییرات دو اساسنامه این مؤسسه، جدول ۴ به شرح ذیل استخراج شد:

محاسبات عمومی کشور نخواهد شد. با فرض ماهیت غیر دولتی برای صندوق عمل به تمامی بندهای ماده (۵) اساسنامه (مانند دریافت و ارائه تسهیلات، بهره‌مندی از ظرفیت بخش غیر دولتی، خرید و قبول هبه اماکن تاریخی و سایر موضوع‌های موجود در ماده (۵) اساسنامه) امکان‌پذیر خواهد بود و با بنیان اقتصادی غیر دولتی توانایی قرارگیری در بازار بورس را پیدا خواهد کرد.^۱

از آنجا که بخشی از فعالیت‌های صندوق به واگذاری و بهره‌برداری از اماکن تاریخی - فرهنگی در اختیار دستگاه‌های دولتی اختصاص دارد و اساساً فلسفه شکل‌گیری صندوق نیز بر اساس کسب سود نبوده بلکه در جهت منافع عمومی است (و جریان‌سازی حوزه حفاظت از میراث فرهنگی است)، اطلاق ماهیت غیر دولتی (خصوصی) به صندوق مناسب نیست. لذا به نظر می‌رسد ماهیت عمومی غیر دولتی بهترین گزینه برای تعیین ماهیت حقوقی این

۱. در این حالت افراد بیشتری به منظور خرید سهام به سوی صندوق سوق پیدا خواهند کرد.

۲. مطابق با بند «۴» ماده (۵) اساسنامه مصوب ۱۴۰۱ صندوق - بهره‌مندی از ظرفیت بخش غیر دولتی از جمله برون‌سپاری در راستای انجام وظایف صندوق - امضای تفاهم‌نامه وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی با شرکت عظام (بهره‌بردار عمارت مسعودیه) نشان از غیر دولتی بودن صندوق دارد؛ چرا که نهادی با فرض ماهیت حقوقی غیر دولتی توان انجام چنین وظیفه‌ای را دارد.

۳. درآمدهای غیر دولتی صندوق را می‌توان شامل اجاره و ارائه خدمات مشاوره تخصصی دانست که ظرفیت تقویت آن وجود دارد.

جدول ۴. بررسی تغییرات اساسنامه صندوق

ردیف	اساسنامه مورخ ۱۳۸۴/۰۵/۲۳ صندوق	اساسنامه مورخ ۱۴۰۱/۰۴/۰۷ صندوق	توضیحات و ارزیابی
۱	ماده (۱) صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی و فرهنگی که اختصاراً در این اساسنامه صندوق نامیده می‌شود، مؤسسه‌ای غیرانتفاعی و وابسته به سازمان میراث فرهنگی و گردشگری می‌باشد.	ماده (۱) به منظور حمایت، توسعه و ترویج صنایع دستی و تشویق و تکریم هنرمندان، پیشکسوتان و فعالان بخش صنایع دستی و فرش دستباف و اعطای مجوز کاربری و بهره‌برداری از کلیه بناهای تاریخی و فرهنگی قابل احیا، صندوق توسعه صنایع دستی و فرش دستباف و احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی که در این اساسنامه «صندوق» نامیده می‌شود، طبق مفاد این اساسنامه و سایر قوانین و مقررات مربوط فعالیت می‌کند.	به استناد ماده (۸) قانون حمایت از هنرمندان، استادکاران و فعالان صنایع دستی (مصوب ۱۳۹۶) ماده (۱) در اساسنامه جدید مبسوط، حدود فعالیت صندوق مشخص و عنوان آن از «صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی و فرهنگی» به «صندوق توسعه صنایع دستی و فرش دستباف و احیا» (صندوق توسعه صنایع دستی و فرش دستباف و احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی) تغییر یافته و ماهیت نامشخص صندوق از ماده (۱) اساسنامه سابق به ماده (۲) اساسنامه جدید انتقال می‌یابد.
۲	-----	ماده (۲) صندوق دارای شخصیت حقوقی مستقل و به عنوان مؤسسه‌ای غیرانتفاعی وابسته به وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی است.	ارائه ماهیت صندوق در قالب ماده‌ای جدید لازم به نظر می‌رسید؛ اما عدم شفافیت ماهیت صندوق در اساسنامه جدید ادامه می‌یابد.
۳	ماده (۲) مرکز اصلی صندوق در تهران است و صندوق می‌تواند بر حسب نیاز با تأیید سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور در سایر استان‌های کشور تشکیلات وابسته ایجاد نماید.	ماده (۳) حوزه فعالیت صندوق، سراسر کشور و مرکز اصلی آن در تهران است و حسب نیاز می‌تواند با تصویب هیئت‌امنا و تأیید سازمان اداری و استخدامی کشور در سایر نقاط در داخل کشور با رعایت قوانین مربوط، شعبه یا نمایندگی تأسیس کند. ^۱	به جای ایجاد تشکیلات وابسته توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور در اساسنامه سابق؛ تأسیس شعبه منوط به اجازه هیئت‌امنا و تأیید سازمان اداری - استخدامی در اساسنامه جدید ذکر شده است.
۴	ماده (۳) دارایی صندوق مبلغ دویست میلیارد (۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال است که از محل منابع صندوق تأمین می‌شود.	ماده (۴) سرمایه صندوق مبلغ دویست میلیارد (۲۰۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال است که از محل منابع صندوق تأمین می‌شود.	این ماده با توجه به قانون ضوابط پرداخت کمک و یا اعانه به افراد و مؤسسات غیر دولتی (مصوب ۱۳۷۸) [۲۴] تصویب شده است. با توجه به تغییر کلمه دارایی به سرمایه لازم است وجه تمایز دارایی و سرمایه محرز شود: دارایی هر آن چیزی است که تحت تملک شخص است، اما ارزشی خلق نمی‌کند. برای مثال یک خانه کلنگی که از آن استفاده نشود دارایی به حساب می‌آید. واژه ثروت زمانی به کار می‌رود که از دارایی‌ها استفاده شود. همان خانه کلنگی اگر بازسازی شود و ارزش کسب کند ثروت به حساب می‌آید، اما زمانی که از ثروت بتوان به نحوی عایدی کسب کرد در حالی که ارزش خود آن نیز حفظ شود، سرمایه به حساب می‌آید.

۱. از عبارت «تأیید سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور»، دولتی بودن صندوق فهم می‌شود.

توضیحات و ارزیابی	اساسنامه مورخ ۱۴۰۱/۰۴/۰۷ صندوق	اساسنامه مورخ ۱۳۸۴/۰۵/۲۳ صندوق	ردیف
<p>وظایف و اختیارات صندوق از ۵ بند در ماده (۴) اساسنامه قبل به ۱۶ بند در ماده (۵) اساسنامه جدید با توجه به گسترش حوزه‌های فعالیت صندوق (صنایع دستی و فرش دستباف) شرح و بسط یافت.</p>	<p>ماده (۵) وظایف و اختیارات صندوق با رعایت قوانین و مقررات مربوط به شرح زیر است: ۱. دریافت هرگونه تسهیلات و جلب مشارکت حسب مورد از بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری مجاز داخلی و خارجی؛ ۲. ارائه تسهیلات به سرمایه‌گذاران، بهره‌برداران و اشخاص حقیقی و حقوقی فعال در حوزه صنایع دستی و فرش دستباف و احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی، مستقیماً یا از طریق بانک‌های عامل و مؤسسات اعتباری مجاز؛ ۳. مشارکت مالی با اشخاص حقیقی و حقوقی برای احیا و سرمایه‌گذاری در مراحل تولید و تجارت صنایع دستی و فرش دستباف و احیای بناهای تاریخی و فرهنگی؛ ۴. بهره‌مندی از ظرفیت بخش غیردولتی از جمله برون‌سپاری در راستای انجام وظایف صندوق؛ ۵. همکاری با نهادهای تخصصی داخلی و خارجی مرتبط با حوزه فعالیت‌های صندوق و استفاده متقابل از تجارب و منابع مالی و فنی آنها؛ ۶. تعیین و اعطای مجوز کاربری و بهره‌برداری مناسب از بناها و اماکن تاریخی و فرهنگی کشور با رعایت موازین شرعی؛ ۷. واگذاری بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی در اختیار صندوق به اشخاص حقیقی و حقوقی با اولویت بخش غیردولتی داخلی و خارجی با رعایت موازین شرعی؛ ۸. حمایت از توسعه ظرفیت‌های فنی و مهندسی در داخل کشور و صدور خدمات فنی و مهندسی به خارج از کشور در زمینه مرمت و احیای بناهای تاریخی، صنایع دستی و فرش دستباف و برگزاری دوره‌های آموزش غیررسمی مرتبط با حوزه فعالیت صندوق در چارچوب تبصره (۲) ماده (۳) قانون حمایت از هنرمندان، استادکاران و فعالان صنایع دستی؛ ۹. خرید و قبول هبه اماکن تاریخی و فرهنگی به منظور مرمت، احیا و بهره‌برداری از این‌گونه بناها و مدیریت این موضوع در سراسر کشور؛ ۱۰. پشتیبانی و حمایت از گسترش بازارهای داخلی و خارجی صنایع دستی و گردشگری و فرش دستباف از جمله برگزاری و مشارکت در نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و تبلیغات؛ ۱۱. حمایت از طرح‌های مطالعاتی مربوط به صنایع دستی، فرش دستباف، مرمت، احیا و بهره‌برداری از اماکن فرهنگی و تاریخی در داخل و خارج از کشور؛ ۱۲. حمایت از سرمایه‌گذاران، بهره‌برداران و فعالان حقیقی و حقوقی در زمینه تولید صنایع دستی و هنرهای سنتی و فرش دستباف و کارگاه‌های تولید محصولات مذکور و صادرات آنها همچنین حمایت از واردات مواد اولیه مربوط جهت ارتقای کمی و کیفی با رعایت سیاست‌های کلی نظام و قوانین مربوط؛ ۱۳. عضویت در سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی مرتبط با موضوع فعالیت‌های صندوق؛ ۱۴. حمایت از توسعه تجارت الکترونیک صنایع دستی و فرش دستباف؛ ۱۵. انجام سایر فعالیت‌های مرتبط با توسعه و تقویت احیا و بهره‌برداری اماکن تاریخی با رعایت قوانین و مقررات مربوط.</p>	<p>ماده (۴) وظایف و اختیارات صندوق به شرح زیر است: الف) تشویق، هدایت و حمایت از فعالیت‌های قانونی سرمایه‌گذاران؛ ب) تعیین کاربری و اعطای مجوز بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی کشور با رعایت قوانین و مقررات مربوط؛ پ) حمایت از اشخاص حقیقی و حقوقی مرتبط با احیای بناها و اماکن تاریخی جهت توسعه ظرفیت‌های فنی و مهندسی در این زمینه؛ ت) اعطای تسهیلات حمایتی به بهره‌برداران. ث) انجام سایر امور مرتبط با توسعه و تقویت احیا و بهره‌برداری اماکن تاریخی با رعایت قوانین و مقررات مربوط.</p>	۵
<p>حذف شدن مدیرعامل و افزوده شدن بازرس یا حسابرس به جای مدیرعامل.</p>	<p>ماده (۶) ارکان صندوق عبارتند از: ۱. هیئت‌امنا، ۲. هیئت‌مدیره، ۳. بازرس (حسابرس).</p>	<p>ماده (۵) ارکان صندوق عبارت است از: الف) هیئت‌امنا ب) هیئت‌مدیره ج) مدیرعامل</p>	۶

۱. تعیین کاربری‌های اثر تاریخی باید متناسب با ظرفیت اثر باشد و صرف نگاه تجاری در این زمینه نادرست بوده و اصطلاحاً طرح تعیین کاربری بناهای تاریخی باید کاربری هم شأن با اثر باشد. مانند حمام‌های تاریخی که قاعدتاً کاربری همچون آبدرمانی بسیار مطلوب‌تر از سایر کاربری‌ها برای چنین بناهایی است.

۲. در بند «۷» واگذاری و بهره‌برداری به اشخاص حقیقی ممکن است مشکل‌زا باشد؛ زیرا در رابطه با شخص حقیقی، مواردی همچون فوت و پس از آن انحصار وراثت را می‌توان بیان کرد که چالش‌های خاص خود را ایجاد می‌نماید.

۳. ماده (۳) تبصره «۲» طراحی، برنامه‌ریزی، توسعه و نظارت بر کلیه آموزش‌های غیررسمی صنایع دستی و فرش دستباف کشور اعم از آموزش‌های عمومی، تخصصی و مجازی با سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و وزارت صنعت، معدن و تجارت می‌باشد. کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی فعال در امر آموزش صنایع دستی و فرش دستباف مکلفند سیاست‌های تعیین شده سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و وزارتخانه را در آموزش‌های خود رعایت کنند.

توضیحات و ارزیابی	اساسنامه مورخ ۱۴۰۱/۰۴/۰۷ صندوق	اساسنامه مورخ ۱۳۸۴/۰۵/۲۳ صندوق	ردیف
<p>در اساسنامه فعلی وزیران سمت، کشور و تعاون، کار و رفاه اجتماعی به عنوان هیئت‌امنا صندوق افزوده شده و تعیین نماینده از سوی وزرا که در اساسنامه سابق وجود داشت حذف می‌شود؛ این در حالی است که وجود سه نفر از کارشناسان حوزه‌های مرمت و احیا و امور اقتصادی نیز در اساسنامه فعلی حذف می‌گردد.</p>	<p>ماده (۷) هیئت‌امنا بالاترین مرجع تصمیم‌گیری و سیاستگذاری صندوق است و اعضای آن عبارتند از:</p> <ol style="list-style-type: none"> ۱. وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی (رئیس هیئت‌امنا)؛ ۲. وزیر صنعت، معدن و تجارت؛ ۳. وزیر راه و شهرسازی؛ ۴. وزیر امور اقتصادی و دارایی؛ ۵. وزیر کشور؛ ۶. وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی؛ ۷. رئیس سازمان برنامه‌بودجه کشور تبصره جلسات هیئت‌امنا با دعوت رئیس هیئت‌امنا حداقل سالی دو بار تشکیل می‌شود و جلسات آن با حضور ۵ نفر رسمیت می‌یابد. تصمیمات هیئت‌امنا با اکثریت آرای اعضای هیئت‌امنا معتبر و لازم‌الاجرا است. 	<p>ماده (۶) هیئت‌امنا صندوق بالاترین مرجع تصمیم‌گیری و سیاستگذاری صندوق است و اعضای آن به شرح زیر می‌باشند:</p> <p>الف) رئیس سازمان میراث فرهنگی و گردشگری (رئیس هیئت‌امنا)</p> <p>ب) وزیر امور اقتصادی و دارایی یا نماینده وی.</p> <p>پ) وزیر مسکن و شهرسازی یا نماینده وی.</p> <p>ت) رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور یا نماینده وی.</p> <p>ث) سه نفر از کارشناسان خبره و با سابقه در امر مرمت و احیای آثار تاریخی و امور اقتصادی با پیشنهاد رئیس سازمان میراث فرهنگی و گردشگری و تصویب شورای عالی میراث فرهنگی و گردشگری.</p>	<p>۷</p>
<p>بندهای (۵) و (۷) به این ماده الحاق شده و بند (د) ماده (۷) اساسنامه سابق حذف می‌شود. بند (ث) این ماده در اساسنامه سابق با تصویب‌نامه شماره ۷۹۳۰۷ / ت ۳۷۸۳۵ هـ (مصوب ۱۳۸۶) به «تصویب آیین‌نامه‌های مالی، معاملاتی، اداری و استخدامی با رعایت قوانین و مقررات مربوط» تغییر می‌یابد که در اساسنامه فعلی با تغییرات موجود در بند (۴) مشاهده می‌شود.</p>	<p>ماده (۷) وظایف و اختیارات هیئت‌امنا به شرح زیر است:</p> <ol style="list-style-type: none"> ۱. تعیین خط‌مشی کلی و سیاست‌های کلان صندوق؛ ۲. بررسی، اظهارنظر و اتخاذ تصمیم نسبت به صورت‌های مالی پس از استماع گزارش‌های هیئت‌مدیره و بازرس (حسابرس)؛ ۳. بررسی و تصویب برنامه بودجه سالانه صندوق به پیشنهاد هیئت‌مدیره؛ ۴. بررسی و تصویب آیین‌نامه‌های مالی و معاملاتی و تصویب آیین‌نامه اداری، استخدامی در چارچوب قانون کار؛ ۵. اتخاذ تصمیم نسبت به مطالبات مشکوک‌الوصول یا غیرقابل وصول به پیشنهاد هیئت‌مدیره؛ ۶. اتخاذ تصمیم در مورد اصلاح یا تغییرات اساسنامه و پیشنهاد آن به هیئت‌وزیران؛ ۷. انتخاب اعضای هیئت‌مدیره و بازرس (حسابرس)؛ ۸. تعیین حقوق و مزایا و پاداش اعضای هیئت‌مدیره و مدیرعامل با رعایت قوانین و مقررات مربوط؛ ۹. بررسی و تصویب ساختار سازمانی صندوق. 	<p>ماده (۷) حدود اختیارات و وظایف هیئت‌امنا به این شرح است:</p> <p>الف) تعیین خط‌مشی کلی و سیاست‌های اجرایی صندوق.</p> <p>ب) تصمیم‌گیری در مورد اخذ تسهیلات از بانک‌ها و مؤسسات اعتباری داخلی و خارجی با رعایت قوانین و مقررات مربوط.</p> <p>پ) تصویب آیین‌نامه داخلی هیئت‌امنا.</p> <p>ت) بررسی، اظهارنظر و اتخاذ تصمیم نسبت به صورت‌های مالی.</p> <p>ه) بررسی و تصویب برنامه بودجه پیشنهاد شده توسط هیئت‌مدیره.</p> <p>ث) بررسی آیین‌نامه‌های مالی و معاملاتی، اداری و استخدامی و ارائه به مراجع ذی‌ربط.</p> <p>ج) بررسی و تأیید تشکیلات صندوق با هماهنگی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور.</p> <p>چ) تعیین حقوق، مزایا و پاداش اعضای هیئت‌مدیره بر اساس قوانین و مقررات.</p> <p>خ) اتخاذ تصمیم در مورد اصلاح یا تغییر اساسنامه و پیشنهاد به مراجع ذی‌صلاح.</p> <p>د) تصویب صلح، سازش و ارجاع امر به داوری با رعایت اصل یکصد و سی و نهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.</p>	<p>۸</p>

۱. برخورداری از هیئت‌امنا یکی از قابلیت‌های بسیاری خوبی است که ظرفیت‌های زیادی را برای صندوق ایجاد می‌نماید. عدم برگزاری جلسات هیئت‌امنا در بازه‌های زمانی متعدد (مطابق گزارش‌های واصله از صندوق در اردیبهشت‌ماه ۱۴۰۲ در پاسخ به نامه شماره ۱۰۷۴/۱۰۲۰-۱۶۲۰۸۲ مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، تنها در تاریخ‌های ۱۳۸۵/۱۱/۱۵، ۱۳۸۶/۰۸/۰۷، ۱۳۸۶/۱۱/۱۰، ۱۳۸۶/۱۱/۱۶، ۱۳۸۷/۱۱/۲۰، ۱۳۸۷/۱۱/۲۰، ۱۳۸۷/۱۲/۰۷ و ۱۳۹۱/۱۱/۰۲ جلسات هیئت‌امنا تشکیل شده که مهم‌ترین مصوبات این جلسات حول انتصاب‌های در صندوق، تشکیلات صندوق، حقوق و دستمزد کارکنان و بررسی صورت‌های مالی اتخاذ شده است) موجب شده تا بخش مهمی از اقدام‌های تحولی و عملیاتی صندوق مغفول باقی بماند؛ چرا که با توجه به ماده (۸) اساسنامه وظایف و اختیاراتی همچون بررسی و تصویب ساختار سازمانی صندوق بدون عملکرد باقی مانده است.

ردیف	اساسنامه مورخ ۱۳۸۴/۰۵/۲۳ صندوق	اساسنامه مورخ ۱۴۰۱/۰۴/۰۷ صندوق	توضیحات و ارزیابی
۹	<p>ماده (۸) اعضای هیئت مدیره صندوق پنج نفر می باشند که سه نفر آنها به طور موظف انجام وظیفه می نمایند.</p> <p>تبصره - اعضای هیئت مدیره برای مدت چهار سال توسط هیئت امنا انتخاب می شوند و انتخاب مجدد آنها بلامانع است.</p>	<p>ماده (۹) هیئت مدیره صندوق از پنج عضو تشکیل می شود که سه نفر از آنان عضو موظف هستند و از میان افراد دارای شرط وثاقت و امانت و مدرک حداقل کارشناسی ارشد در رشته های مرتبط با موضوع فعالیت صندوق و حداقل (۵) سال سابقه اجرایی مرتبط با موضوع فعالیت صندوق به پیشنهاد رئیس هیئت امنا و تصویب هیئت امنا و با حکم رئیس هیئت امنا برای مدت دو سال انتخاب می شوند و انتخاب مجدد آنها برای دو دوره متوالی مجاز است. تبصره (۱۱) هیئت مدیره از بین خود یک رئیس و یک نایب رئیس انتخاب می کنند. تبصره (۱۲) جلسات هیئت مدیره با دعوت مدیرعامل یا رئیس هیئت مدیره حداقل ماهی یک بار تشکیل می شود و جلسات آن با حضور سه نفر از اعضا رسمیت می یابد. تصمیمات هیئت مدیره با آرای سه نفر معتبر و لازم الاجرا است.</p>	<p>در نظر گرفتن پیش شرط هایی همچون وجود حداقل مدرک کارشناسی ارشد و حداقل ۵ سال سابقه اجرایی مرتبط با فعالیت صندوق برای هیئت مدیره، تغییر مدت زمان فعالیت هیئت مدیره از ۴ سال به ۲ سال، مجاز شدن انتخاب مجدد هیئت مدیره و افزودن دو تبصره جدید با موضوعات انتخاب رئیس و نایب رئیس صندوق توسط خود هیئت مدیره و مشخص کردن چارچوب لازم برای تشکیل جلسات هیئت مدیره در اساسنامه فعلی برای دو دوره متوالی حائز توجه است.</p>
۱۰	<p>ماده (۹) وظایف و اختیارات هیئت مدیره به شرح زیر است: الف) پیشنهاد خط مشی کلی و اجرایی به هیئت امنا. ب) اجرای مصوبات هیئت امنا. پ) تهیه و پیشنهاد برنامه بودجه سالانه صندوق به هیئت امنا. ت) اتخاذ تصمیم در مورد سرمایه گذاری و مشارکت با اشخاص حقیقی و حقوقی در چارچوب قوانین و مقررات. ث) اتخاذ تصمیم در مورد ایجاد مؤسسات یا شرکت های وابسته جهت تحقق اهداف صندوق با رعایت قوانین و مقررات مربوط. ج) اتخاذ تصمیم در خصوص خرید، فروش و واگذاری اموال غیرمنقول با رعایت قوانین و مقررات مربوط. چ) تهیه و تنظیم آیین نامه های مالی، اداری، استخدامی و غیره و) پیشنهاد به هیئت امنا. ح) پیشنهاد اصلاح یا تغییر اساسنامه به هیئت امنا. خ) نظارت و مدیریت بر حسن جریان امور اجرایی و عملکرد صندوق. د) تعیین نماینده یا نمایندگان جهت شرکت در مجامع و هیئت مدیره های شرکت های وابسته در صورت لزوم. ذ) بررسی و اتخاذ تصمیم در خصوص کلیه امور صندوق در حدود اساسنامه و قوانین و مقررات مربوط.</p>	<p>ماده (۱۰) وظایف و اختیارات هیئت مدیره به شرح زیر می باشد: ۱. پیشنهاد خط مشی و سیاست های کلان صندوق به هیئت امنا. ۲. اجرای مصوبات و تصمیمات هیئت امنا. ۳. اتخاذ تصمیم نسبت به اخذ و اعطای تسهیلات از بانک ها و مؤسسات اعتباری مجاز داخلی و خارجی با رعایت قوانین و مقررات مربوط. ۴. تهیه و پیشنهاد برنامه بودجه سالانه صندوق به هیئت امنا. ۵. اتخاذ تصمیم در مورد مشارکت مالی با اشخاص حقیقی و حقوقی در چارچوب قوانین و مقررات مربوط. ۶. پیشنهاد ایجاد شعبه یا نمایندگی جهت تحقق اهداف صندوق به هیئت امنا. ۷. اتخاذ تصمیم در خصوص خرید، فروش و واگذاری اموال منقول و غیرمنقول صندوق با رعایت قوانین و مقررات مربوط از جمله اصل (۱۳۹) قانون اساسی. ۸. ارائه گزارش عملکرد سالانه و صورت های مالی جهت اظهار نظر بازرس (حسابرس) و ارائه آن به هیئت امنا. ۹. تهیه و پیشنهاد آیین نامه های مالی، معاملاتی، اداری، استخدامی و سایر آیین نامه های مورد نیاز صندوق به هیئت امنا. ۱۰. بررسی و پیشنهاد ساختار سازمانی صندوق به هیئت امنا. ۱۱. پیشنهاد اصلاح یا تغییر اساسنامه هیئت امنا. ۱۲. تعیین نماینده یا نمایندگان مورد وثوق و امین جهت شرکت در مجامع و هیئت مدیره های شرکت های وابسته در صورت لزوم. ۱۳. اتخاذ تصمیم در خصوص ایجاد مؤسسات و شرکت های وابسته جهت تحقق اهداف صندوق با رعایت قوانین مربوط. تبصره - هیئت مدیره می تواند با مسئولیت خود بخشی از وظایف و اختیارات خود را به استثنای بندهای (۱)، (۵)، (۹) و (۱۰) به مدیرعامل تفویض نماید. این تفویض اختیار نافی مسئولیت هیئت مدیره نیست.</p>	<p>بندهای (۶)، (۸) و (۱۰) و یک تبصره به این ماده الحاق می شود. در بند (۷) اساسنامه فعلی مشاهده می شود که علاوه بر اموال غیرمنقول، اموال منقول نیز در نظر گرفته می شود. بند (خ) اساسنامه سابق در اساسنامه فعلی موجود نیست.^۲</p>

۱. اصل یکصد و سی و نهم: صلح دعوی راجع به اموال عمومی و دولتی یا راجع آن به دآوری در هر مورد، موکول به تصویب هیئت وزیران است و باید به اطلاع مجلس برسد. در مواردی که طرف دعوی خارجی باشد و در موارد مهم داخلی باید به تصویب مجلس نیز برسد. موارد مهم را قانون تعیین می کند.
۲. حذف بند «خ» ماده (۹) اساسنامه سابق ارزیابی عملکرد اجرایی صندوق را با چالش مواجه می کند و وجود نظارت بر حسن اجرای امور و عملکرد صندوق و حتی ارائه گزارش به هیئت امنا و مراجع نظارتی از سوی هیئت مدیره لازم به نظر می رسد.

توضیحات و ارزیابی	اساسنامه مورخ ۱۴۰۱/۰۴/۰۷ صندوق	اساسنامه مورخ ۱۳۸۴/۰۵/۲۳ صندوق	ردیف
<p>مدت زمان فعالیت مدیرعامل از ۴ سال به ۲ سال کاهش می‌یابد و امکان انتخاب مدیرعامل خارج از هیئت‌مدیره در ماده جدید مشاهده می‌شود. همچنین در تبصره ماده (۱۰) اساسنامه سابق انتصاب مدیرعامل با تصویب هیئت‌امنا صورت می‌گرفته که در اساسنامه فعلی صرفاً به حکم رئیس هیئت‌امنا اکتفا شده است.</p>	<p>ماده (۱۱) مدیرعامل به‌عنوان بالاترین مقام اجرایی و اداری صندوق دارای شرط وثاقت و امانت از بین اعضای هیئت‌مدیره یا خارج از آن توسط هیئت‌مدیره برای مدت دو سال انتخاب و با حکم رئیس هیئت‌امنا منصوب می‌شود.</p>	<p>ماده (۱۰) مدیرعامل و رئیس هیئت‌مدیره بالاترین مقام اجرایی و اداری صندوق است و از بین اعضای هیئت‌مدیره برای مدت چهار سال انتخاب می‌شود و مسئول حسن اداره و انجام امور و حفظ حقوق، منافع و اموال صندوق می‌باشد. تبصره- مدیرعامل و رئیس هیئت‌مدیره با تصویب هیئت‌امنا و حکم رئیس سازمان میراث فرهنگی و گردشگری منصوب می‌شود.</p>	۱۱
<p>سپرده شدن کلیه وظایف و اختیارات صندوق به مدیرعامل و الحاق یک تبصره با موضوع واگذار کردن اختیارات مدیرعامل به افراد موثق و امین، با مسئولیت خود مدیرعامل از جمله موارد مهم این ماده از اساسنامه است.</p>	<p>ماده (۱۲) مدیرعامل کلیه وظایف و اختیارات اداره صندوق و مواردی که از سوی هیئت‌مدیره تفویض می‌شود را برعهده دارد. تبصره- مدیرعامل می‌تواند با مسئولیت خود بخشی از اختیارات خود را به هریک از مدیران و کارکنان مورد وثوق و امین صندوق واگذار کند.</p>	<p>ماده (۱۱) وظایف و اختیارات مدیرعامل و رئیس هیئت‌مدیره به شرح زیر است: الف) انجام کلیه معاملات، انعقاد قراردادها، اخذ تسهیلات و مشارکت با اشخاص حقیقی و حقوقی پس از تصویب هیئت‌مدیره. ب) نمایندگی صندوق در مقابل اشخاص حقیقی و دولتی، دولتی و غیردولتی، مراجع اداری و قضایی با حق توکیل به غیر و ارجاع امر به کارشناسی.</p>	۱۲
<p>انتخاب حسابرس اصلی و علی‌البدل که در اساسنامه قبل وجود نداشت.</p>	<p>ماده (۱۳) هیئت‌امنا، سازمان حسابرسی یا یکی از مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی را به‌عنوان حسابرس مستقل و بازرسی اصلی و یک مؤسسه دیگر را به‌عنوان حسابرس و بازرسی علی‌البدل برای مدت یک سال مالی انتخاب می‌کند.</p>	-----	۱۳
<p>شرح وظایف بازرسی در این ماده بیان شده که در اساسنامه سابق وجود نداشته است.</p>	<p>ماده (۱۴) وظایف بازرسی (حسابرس) به شرح زیر است: ۱. بررسی گزارش سالانه و رسیدگی به صورت‌های مالی صندوق و ارائه گزارش به هیئت‌امنا؛ ۲. تهیه و تطبیق گزارش چگونگی عملیات و امور مالی سالانه صندوق برای ارائه به هیئت‌امنا؛ ۳. انجام سایر وظایف قانونی طبق قوانین و مقررات مربوط.</p>	-----	۱۴
<p>بند «۵» در راستای بند «ب» ماده (۱۲) اساسنامه سابق نوشته شده با این تغییر که در بند «۵» عبارت «هدایا، وقف و نذورات» نیز الحاق شده و به‌عنوان یکی از منابع مالی صندوق در نظر گرفته شده است. با توجه به ماده (۸) قانون حمایت از هنرمندان، استادکاران و فعالان صنایع دستی (مصوب ۱۳۹۶) بندهای «۲»، «۳»، «۴»، «۷» و «۸» الحاق می‌شوند تا صندوق بتواند حمایت‌های لازم از صنایع دستی و فرش دستباف را در دستور کار خود قرار دهد.</p>	<p>ماده (۱۵) منابع مالی صندوق با رعایت ماده (۸) قانون حمایت از هنرمندان، استادکاران و فعالان صنایع دستی مصوب ۱۳۹۶ به شرح زیر است: ۱. کمک‌های دولت مندرج در قوانین بودجه سنواتی کل کشور؛ ۲. تا سی درصد (۳۰٪) از درآمدهای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی با تشخیص وزیر؛ ۳. بخشی از تسهیلات صندوق کارآفرینی امید و سایر مؤسسات مالی و اعتباری مجاز در قالب تفاهم‌نامه‌های منعقد شده؛ ۴. درآمدهای حاصل از فعالیت‌های صندوق پس از وضع کسور قانونی؛ ۵. کمک‌های اشخاص حقیقی و حقوقی (داخلی و خارجی)، هدایا، وقف و نذورات؛ ۶. سود خالص حاصل از سرمایه‌گذاری‌ها و سپرده‌گذاری‌های صندوق؛ ۷. درآمد حاصل از فروش اموال و دارایی‌های صندوق. تبصره- کلیه وجوه حاصل از درآمدهای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی موضوع بندهای «۱»، «۲»، «۳»، «۴»، «۵» و «۷» این ماده و کمک‌های دولت به صندوق با رعایت قوانین و مقررات به‌صورت صد درصد (۱۰۰٪) تخصیص می‌یابد.</p>	<p>ماده (۱۲) منابع مالی صندوق به شرح زیر است: الف) کمک‌های دولت و سازمان میراث فرهنگی و گردشگری در صورت پیش‌بینی در قوانین بودجه سنواتی. ب) سرمایه‌گذاری اشخاص حقیقی و حقوقی (داخلی و خارجی)؛ ج) سود حاصل از فعالیت‌های صندوق و شرکت‌ها و مؤسسات تابع.</p>	۱۵

ردیف	اساسنامه مورخ ۱۳۸۴/۰۵/۲۳ صندوق	اساسنامه مورخ ۱۴۰۱/۰۴/۰۷ صندوق	توضیحات و ارزیابی
۱۶	-----	ماده (۱۶) سال مالی صندوق از اول فروردین ماه هر سال آغاز می‌شود و تا آخر اسفند ماه همان سال پایان می‌پذیرد.	تعیین سال مالی که در اساسنامه سابق وجود نداشت.
۱۷	ماده (۱۳) کلیه مکاتبات و اسناد تعهدآور صندوق با امضای مدیرعامل و رئیس هیئت مدیره و یکی دیگر از اعضای هیئت مدیره به انتخاب هیئت مدیره معتبر خواهد بود.	ماده (۱۷) کلیه اسناد تعهدآور اعم از چک، سفته، اوراق مالی و بهادار، قراردادهای صندوق با امضای ثابت مدیرعامل و یکی از اعضای هیئت مدیره به انتخاب هیئت مدیره و مهر صندوق معتبر خواهد بود و سایر مکاتبات صرفاً با امضای مدیرعامل انجام می‌شود. تبصره- مدیرعامل می‌تواند حق امضای خود درخصوص مکاتبات را در حدود مقررات و آیین‌نامه‌های مصوب به هریک از مدیران صندوق واگذار کند و این امر نافی مسئولیت مدیرعامل نیست.	الحاق یک تبصره در این ماده قانونی مشاهده می‌شود.
۱۸	-----	ماده (۱۸) این تصویب‌نامه جایگزین تصویب‌نامه شماره ۵۰۱۱ / ت ۳۲۶۱۹ ه مورخ ۱۳۸۴/۰۹/۰۹ و اصلاحات بعدی آن می‌شود.	در ماده (۱۸) تصویب‌نامه جدید، اساسنامه جدید را جایگزین اساسنامه سابق و اصلاحات آن معرفی می‌کند.

و برنامهریزی کشور» است که با تأیید سازمان اداری و استخدامی کشور، امکان ایجاد شعبه یا نمایندگی برای صندوق وجود دارد. اما این در حالی است که سازمان اداری - استخدامی با ماهیت فعلی صندوق موافق نبوده و به دلیل عدم شفافیت ماهیت حقوقی صندوق، کد استخدامی کارکنان^۱ صندوق را ارائه نمی‌کند؛ چرا که ارائه کد استخدامی مربوط به سازمان‌های دولتی است.^۲ با توجه به ماده (۷) اساسنامه به دلیل اینکه بدنه هیئت‌امنا از مسئولان رده بالای دولتی هستند؛ ماهیت حقوقی دولتی برای صندوق متصور می‌شود. در بند «۷» ماده (۱۰) اساسنامه جدید، بر فروش اموال منقول و غیر منقول صندوق تصریح شده که این حالت نشان دهنده ماهیت غیردولتی صندوق است و اگر فرض بر دولتی بودن صندوق باشد این بند با ماده (۱۱۵)^۳ قانون محاسبات عمومی کشور که فروش بناهای تاریخی در اختیار نهادهای دولتی را ممنوع اعلام کرده است تناقض پیدا می‌کند. بند «۵» با موضوع همکاری با نهادهای تخصصی داخلی و خارجی و بند «۷» با موضوع واگذاری بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی در اختیار صندوق به اشخاص حقیقی و حقوقی با اولویت بخش غیردولتی داخلی و

از مهم‌ترین تفاوت‌های این دو اساسنامه، افزایش کمی و کیفی شرح وظایف از ۵ بند در اساسنامه سابق به ۱۶ بند در اساسنامه فعلی است که دلیل اصلی آن گسترش حوزه‌های فعالیت صندوق (افزودن حوزه‌های صنایع دستی و فرش دستباف به احیا و بهره‌برداری اماکن تاریخی) است. در ماده (۴) اساسنامه (مصوب ۱۳۸۴) علاوه بر وظیفه اصلی صندوق در تعیین کاربری و اعطای مجوز بهره‌برداری، تأکید بر جنبه‌های هدایتی و حمایتی از سرمایه‌گذاران و بهره‌برداران پررنگ است. این در حالی است که در ماده (۵) اساسنامه جدید (مصوب ۱۴۰۱) ظرفیت‌هایی همچون بهره‌مندی از حوزه‌های صنایع دستی و فرش دستباف، مشارکت مالی با بانک‌ها، مؤسسه‌های مالی، اشخاص حقیقی و حقوقی، بهره‌مندی از ظرفیت بخش غیردولتی، همکاری با نهادها و بخش‌های بین‌المللی، توجه به ظرفیت‌های فنی و مهندسی و حمایت از طرح‌های مطالعاتی مرتبط با حوزه فعالیت صندوق، برای این مؤسسه فعال شده است. همچنین از مهم‌ترین تناقضات دو اساسنامه در ماده (۳)، برداشت ماهیت حقوقی دولتی صندوق از عبارت «تأیید سازمان مدیریت

۱. شایان ذکر است که تعداد استخدامی‌ها متغیر و متناوب است و طی سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۷ به تعداد حدوداً ۹۵ نفر هم رسید که هم‌اکنون تعداد کارکنان صندوق ۷۵ نفر گزارش شده است (لیست بیمه‌های دو ماه آخر هر سال گواه این موضوع است) و در نتیجه مشکل تناوب در تعداد نیروی انسانی هنوز هم ادامه دارد (مبتنی بر مصاحبه‌های انجام شده با کارشناسان سازمان برنامه‌بودجه کشور در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۱۷ و ۱۴۰۲/۰۷/۱۸، کارشناسان دیوان محاسبات در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۱۰، مسئولان سابق صندوق در تاریخ ۱۴۰۲/۰۸/۰۸ و کارشناسان حوزه میراث فرهنگی در تاریخ ۱۴۰۲/۰۸/۰۳).

۲. مبتنی بر مصاحبه‌های انجام شده با کارشناسان سازمان برنامه‌بودجه کشور در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۷، کارشناسان دیوان محاسبات در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۸ و مسئولان سابق صندوق در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۲۴.

۳. ماده (۱۱۵) - فروش اموال غیر منقول وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی که مازاد بر نیاز تشخیص داده می‌شود به استثنای اموال غیر منقول مشروحه زیر:

۱- اموال غیر منقولی که از نفایس ملی باشد. ۲- تأسیسات و استحکامات نظامی و کارخانجات اسلحه و مهمات‌سازی. ۳- آثار و بناهای تاریخی. ۴- اموال غیر منقول که در رابطه با مصالح و منافع ملی در تصرف دولت باشد که فروش آنها ممنوع می‌باشد بنا به پیشنهاد وزیر مربوط با تصویب هیئت وزیران و با رعایت سایر مقررات مربوط مجاز می‌باشد و جوه حاصل از فروش این قبیل اموال باید به حساب درآمد عمومی کشور وارز شود.

تبصره «۱» - در مورد مؤسسات دولتی که زیر نظر هیچ‌یک از وزارتخانه‌ها نیستند و به‌طور مستقل اداره می‌شوند پیشنهاد فروش اموال غیر منقول مربوط در اجرای این ماده از طرف بالاترین مقام اجرایی مؤسسات مذکور به عمل خواهد آمد.

تبصره «۲» - فروش اموال غیر منقول شرکت‌های دولتی به جز اموال غیر منقول مستثنای شده در این ماده با تصویب مجمع عمومی آنها مجاز می‌باشد.

(۱۷) ارائه حق امضای مدیرعامل باید با قواعد روشن تری همچون صلاحیت تخصصی و تعهد فرد مطرح شود.
از مهم‌ترین نقاط قوت اساسنامه عبارتند از: ماده (۶) اساسنامه (متناظر با ماده (۵) اساسنامه سابق) که وجهت قانونی بیشتری به موجب تبصره «۵» ماده (۷۲)^۱ قانون محاسبات عمومی کشور پیدا کرده است؛ چراکه وجود حسابرس به منظور نظارت بر صورت‌های مالی صندوق لازم به نظر می‌رسد. همچنین افزودن بند «۵» ماده (۸)، اقدام درستی در راستای کشف فسادهای احتمالی در مطالبات صندوق است که هیئت‌مدیره در مورد رسیدگی به فساد، باید دستور کارهای مشخص و گزارش‌دهی‌های دوره‌ای به هیئت‌امنا و مراجع نظارتی را مدنظر داشته باشد. در بند «۷» از همین ماده انتخاب اعضای هیئت‌مدیره و خصوصاً بازرس از دیگر نقاط مثبت اساسنامه است. ماده (۹) اساسنامه فعلی (متناظر با ماده (۸) اساسنامه سابق) کامل‌تر شده؛ چراکه محدودیت‌ها و چارچوب‌های لازم به منظور تشکیل جلسات هیئت‌مدیره با توجه به تبصره «۲»^۲ این ماده تدقیق شده است. انتخاب بازرس (حسابرس) در ماده (۱۳) به منظور نظارت بر صورت‌های مالی صندوق از نقاط مثبت بارز در اساسنامه است. در ماده (۱۶) پیرو ماده (۱۳)، با تعیین سال مالی برای صندوق، محدوده زمانی نظارت و ارزیابی عملکرد صندوق تحدید می‌شود.

خارجی در ماده (۱۵)، تنها زمانی امکان‌پذیرند که صندوق ماهیت غیردولتی داشته باشد و گرنه با فرض ماهیت دولتی، صندوق توانایی انجام این موارد را با استناد به ماده (۱۱۵) قانون محاسبات عمومی کشور (مصوب ۱۳۶۶) نخواهد داشت.
از جمله نقاط ضعف اساسنامه عبارتند از: مشکل عدم شفافیت ماهیت حقوقی صندوق در ماده (۲) اساسنامه فعلی که تداوم یافته و اصلاح نشده است. همچنین حذف کارشناسان خبره از هیئت‌امنا (ماده (۷) اساسنامه) اقدام صحیحی ارزیابی نمی‌شود؛ چراکه با توجه به مباحث تخصصی مرمت و احیا و تجارت صنایع دستی و فرش دستباف، حضور کارشناسان این حوزه‌ها لازم به نظر می‌رسد. شایان ذکر است که بند «۹» ماده (۸) در خصوص تصویب ساختار سازمانی صندوق متناسب با اساسنامه فعلی در حد پیشنهاد باقی مانده است. همچنین حذف بند «خ» با موضوع نظارت و مدیریت بر حسن جریان امور اجرایی و عملکرد صندوق در ماده (۹) اساسنامه سابق، اقدام درستی به نظر نمی‌رسد؛ زیرا همان‌طور که مسئولیت نظارت مالی به حسابرس واگذار شده است مدیریت بر حسن اجرای امور و عملکرد هم از وظایف هیئت‌مدیره به حساب آید. اما مدیریت بر حسن جریان امور اجرایی و عملکرد صندوق به هیئت‌مدیره لازم است. عدم اشاره به صلاحیت تخصصی و دانشی فرد در تبصره ماده (۱۲) از دیگر نقاط ضعف اساسنامه است. همچنین در تبصره ماده

۵. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

برخی مواد و بندهای آن، نشان از دولتی بودن و برخی غیردولتی بودن صندوق را بازگو می‌کند و از طرفی قانونگذار در ماده (۲) اساسنامه ماهیت دقیق صندوق را مشخص نکرده و آن صندوق را صرفاً مؤسسه‌ای غیرانتفاعی وابسته به وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی معرفی کرده است. لذا چالش‌های موجود در اساسنامه عبارتند از:

■ **عدم شفافیت در ماهیت حقوقی:** در ماده (۲) اساسنامه ماهیت دقیق صندوق مشخص نشده است و دستگاه‌های نظارتی خوانش‌های متفاوتی را از این ماده دارند که (مانند مغایرت با ماده (۱۱۵) قانون محاسبات عمومی کشور (مصوب ۱۳۶۶))، مکاتبات و تعامل مختلف دستگاه‌ها متناسب با برداشت خود از ماهیت صندوق، عدم تعیین سازوکار برای استخدامی‌ها و... را ایجاد کرده

در گزارش حاضر اساسنامه، تغییرات آن و عوامل مؤثر بر فعالیت‌های صندوق توسعه صنایع دستی و فرش دستباف و احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی مورد واکاوی قرار گرفت. مطابق با تحلیل انجام شده، دو چالش عمده موجود در اساسنامه و اختلاف نظر در تفسیر قوانین مورد شناسایی قرار گرفت. بررسی‌ها نشان داد که با وجود قابلیت‌های بسیار در اساسنامه صندوق، اما به دلیل تغییرات متعدد، عدم شفافیت در ماهیت حقوقی صندوق و همچنین وجود اختلاف نظر در تفسیر قوانین مرتبط با حوزه فعالیت، صندوق عملکرد مطلوبی را در پیشبرد فعالیت‌های خود نداشته، از این رو چالش‌های ذیل مفروض است:

۱-۵. چالش‌های مرتبط با صندوق

اساسنامه صندوق توسعه و احیا متقن و دقیق نیست؛ به گونه‌ای که

۱. تبصره «۵» ماده (۷۲) قانون محاسبات عمومی کشور (مصوب ۱۳۶۶): حساب و اسناد هزینه مربوط به اعتبارات جاری و طرح‌های عمرانی (سرمایه‌گذاری ثابت) مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی باید قبل از تصویب مراجع قانونی ذی‌ربط به وسیله حسابرسان منتخب وزارت امور اقتصادی و دارایی رسیدگی شود و حساب سالانه آنها برای حسابرسی به دیوان محاسبات کشور تحویل گردد.
۲. تبصره «۲»- جلسات هیئت‌مدیره با دعوت مدیرعامل یا رئیس هیئت‌مدیره حداقل ماهی یک‌بار تشکیل می‌شود و جلسات آن با حضور سه نفر از اعضا رسمیت می‌یابد. تصمیمات هیئت‌مدیره با آرای سه نفر معتبر و لازم‌الاجرا است.

است.^۱

■ **تفسیرهای متفاوت از ماده (۷۲) قانون برنامه احکام دائمی توسعه و ماده (۲۷) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲):** در راستای ماده (۸۸) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (مصوب ۱۳۸۰) هم‌ارز با صندوق زمینه‌های قانونی دیگری جهت واگذاری بناهای دولتی شکل گرفت. همچنین ماده (۷۲) از قانون برنامه احکام دائمی توسعه (مصوب ۱۳۹۶) به دستگاه‌های اجرایی حق بهره‌برداری از بناهای تاریخی خود را^۵ با تعیین کاربری از سوی سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی می‌دهد در حالی که وظیفه تعیین کاربری مطابق با قوانین بالادستی^۶ به صندوق واگذار شده و همین موضوع زمینه‌های تعارض بین وزارتخانه و صندوق را ایجاد کرده است.^۷ در ماده (۲۷) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) (مصوب ۱۳۹۳) در بحث طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای؛ به موجب اختلاف نظر در مفاهیم بهره‌برداری، مدل‌های مالی و کمیسیون‌های مربوط به واگذاری طرح‌ها؛ تفسیر متفاوتی از سوی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی شکل گرفت که به موازات مسئولیت صندوق واگذاری بناهای تاریخی را در دستور کار قرار داد و همین اختلاف نظرها در مواد قانونی فوق‌الذکر سبب شد تا تعارضات بین دستگاهی و موازی‌کاری میان دستگاه‌ها^۸ بیش از پیش افزایش یابد.^۹

■ **عدم همخوانی مواد و بندهای اساسنامه:** در اساسنامه صندوق مشاهده می‌شود که برخی ماده‌های قانونی دولتی بودن صندوق را تأیید می‌کنند (مانند ماده (۳)) و برخی ماده‌ها به غیردولتی بودن صندوق اشاره کرده‌اند (مانند بند «۲» ماده (۵) که ارائه تسهیلات در حیطه اختیار بخش‌های دولتی نیست). همچنین ذکر فروش اموال تحت تملک صندوق در بند «۷» ماده (۱۰) و بند «۷» ماده (۱۵) اساسنامه صندوق، با ماده (۱۱۵) قانون محاسبات عمومی کشور مغایرت دارد؛ لذا اساسنامه صندوق از نظر انسجام درونی دارای تضاد است.^۲

■ **عدم تجانس فعالیت‌های صندوق:** افزودن بخش‌های صنایع دستی و فرش دستباف به حوزه احیای بناهای تاریخی - فرهنگی موجب فعالیت‌تر شدن یا کارآمدی صندوق نشده؛ چراکه این موضوع‌ها نیازمند آیین‌نامه و ساختار متناسب است که هنوز در قبال آن اقدام مشخصی صورت نگرفته است.^۳

۲-۵. تعارضات قانونی مرتبط با فعالیت‌های صندوق

تفسیرهای متفاوت از برخی قوانین مرتبط با حوزه فعالیت صندوق موجب شده تا موازی‌کاری‌هایی در خصوص مرمت و احیای بناهای تاریخی در میان دستگاه‌های مختلف (خصوصاً توسط وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی) شکل گیرد.

۱. مبتنی بر مصاحبه‌های انجام شده با کارشناسان سازمان برنامه و بودجه کشور در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۷ و ۱۴۰۲/۰۷/۱۷، کارشناسان دیوان محاسبات در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۸، مسئولان سابق صندوق در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۱۰ و مسئولان فعلی صندوق در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۱۵، ۱۴۰۲/۰۷/۱۰ و ۱۴۰۲/۰۷/۲۷ و ۱۴۰۲/۰۷/۲۴.
۲. مبتنی بر مصاحبه‌های انجام شده با مسئولان سابق صندوق در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۲۴.
۳. مبتنی بر مصاحبه‌های انجام شده با کارشناسان سازمان برنامه و بودجه کشور در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۷ و ۱۴۰۲/۰۷/۱۷، کارشناسان دیوان محاسبات در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۸، مسئولان سابق صندوق در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۱۰ و مسئولان فعلی صندوق در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۱۰، ۱۴۰۲/۰۷/۱۵، ۱۴۰۲/۰۷/۲۷ و ۱۴۰۲/۰۷/۲۴.
۴. با توجه به اهمیت و ضرورت مرمت بناهای تاریخی و فرهنگی و احیای بافت‌های ارزشمند کشور، به تمامی دستگاه‌های اجرایی اجازه داده می‌شود بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی - فرهنگی ثبت شده در فهرست آثار ملی (به استثنای نفایس ملی) در اختیار خود را با تعیین کاربری که از سوی سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در چارچوب ضوابط و مقررات مشخص می‌شود به بخش خصوصی و تعاونی واگذار کنند. اجرای این ماده از شمول جزء «۳» ماده (۱۱۵) قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۰۶/۰۱ مستثنا می‌باشد.
۵. همچنین در راستای امر مهم احیای بناهای تاریخی اقدام خاصی از سوی دستگاه‌های اجرایی صورت نگرفته است. (مبتنی بر مصاحبه‌های انجام شده با کارشناسان سازمان برنامه و بودجه کشور در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۷، کارشناسان دیوان محاسبات در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۸ و ۱۴۰۲/۰۷/۱۷، کارشناسان حوزه میراث فرهنگی در تاریخ ۱۴۰۲/۰۸/۰۳).
۶. مطابق با بند «ز» ماده (۱۱۴) قانون برنامه چهارم توسعه (قانون تأسیس صندوق) و ماده (۴) آیین‌نامه انتقال مالکیت بناهای تاریخی و فرهنگی (مصوب ۱۳۸۸) (ماده ۴ - صندوق مجاز است نسبت به تعیین، تثبیت و تغییر کاربری بناهای تاریخی و فرهنگی به منظور بهره‌برداری بهینه از آنها اقدام نماید و دستگاه‌ها و نهادهای ذی‌ربط موظفند کاربری‌های مصوب صندوق را رعایت و اعمال نمایند) وظیفه تعیین کاربری بناهای تاریخی به منظور بهره‌برداری به صندوق محول گردیده است.
۷. این در حالی است که برخی دستگاه‌ها به دلیل وجود همین ماده قانونی، پیشنهاد انحلال صندوق را داده‌اند؛ اما موضوع اساسی در این ماده قانونی تمرکز آن بر بناهای دولتی است در حالی که بخش اعظم بناهای تاریخی کشور را بناهای غیردولتی تشکیل می‌دهند که برای سامان دادن به این بناها وجود صندوق و رفع چالش‌های آن لازم به نظر می‌رسد.
۸. با ابلاغ این قوانین، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری وقت با صندوق تعارض بیشتری پیدا کرد.
۹. مبتنی بر مصاحبه‌های انجام شده با کارشناسان سازمان برنامه و بودجه کشور در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۷، کارشناسان دیوان محاسبات در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۸، مسئولان سابق صندوق در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۱۰ و مسئولان فعلی صندوق در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۱۰، ۱۴۰۲/۰۷/۱۵، ۱۴۰۲/۰۷/۱۰ و ۱۴۰۲/۰۷/۳۰.

۶. پیشنهادها

پیشنهاد اول: اولین و مهم‌ترین اقدامی که مراجع قانونگذاری و نظارتی باید در دستور کار قرار دهند؛ تعیین و تکلیف اساسنامه صندوق است. در این باره با توجه به مطالب یادشده به منظور شفاف‌سازی، نظارت‌پذیری و ارزیابی دقیق عملکرد صندوق باید ماهیت حقوقی صندوق در فرایندی کوتاه‌مدت مشخص شود؛ بدین منظور بازبینی مواد و بندهای اساسنامه پیشنهاد می‌شود.

پیشنهاد دوم: در راستای برطرف‌سازی عدم شفافیت ماهیت حقوقی صندوق، با استناد به بند «ز»^۱ ماده (۱) آیین‌نامه انتقال مالکیت بناهای تاریخی و فرهنگی (مصوب ۱۳۸۸) هیئت‌وزیران، مواد (۵) و (۱۳۰) قانون محاسبات عمومی کشور، ماده (۳) قانون مدیریت خدمات کشوری (مصوب ۱۳۸۶) و با توجه به اینکه علاوه بر ساماندهی اموال و فعالیت‌های دولتی این صندوق باید اختیارات و وظایف خود را با بخش غیردولتی (عمومی) پوشش دهد اما فلسفه شکلی‌گیری این صندوق بر اساس کسب سود و منافع اقتصادی نبوده است، پیشنهاد می‌شود ماده (۲) اساسنامه (مصوب ۱۴۰۱) به شرح ذیل اصلاح شود:

«صندوق با شخصیت حقوقی مستقل و به‌عنوان نهاد عمومی غیردولتی، مؤسسه‌ای غیرانتفاعی و تحت نظارت وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی است.»

پیشنهاد سوم: پیشنهاد می‌گردد نام صندوق به عنوان جزء «۱۱» به ماده واحده قانون فهرست نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی (مصوب ۱۳۷۳) به شرح ذیل الحاق شود:

الحاق جزء «۱۱» به ماده واحده قانون فهرست نهادها و مؤسسه‌های عمومی غیردولتی مصوب ۱۳۷۳:

۱۱- صندوق توسعه صنایع دستی و فرش دستباف و احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی

پیشنهاد چهارم: به منظور بهره‌مندی از ظرفیت‌های هیئت‌امنا، لازم است تا ترکیبی کاربردی و تخصصی در جهت پیشبرد اهداف صندوق و بهبود وضعیت عملکرد هیئت‌امنا در نظر گرفته شود. لذا پیشنهاد می‌شود ماده (۷) اساسنامه به شرح ذیل اصلاح شود:

ماده (۷) - هیئت‌امنا بالاترین مرجع تصمیم‌گیری و سیاستگذاری صندوق است و اعضای آن عبارتند از: ۱. وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی (رئیس هیئت‌امنا)، ۲. وزیر صنعت، معدن و تجارت، ۳. وزیر راه و شهرسازی، ۴. وزیر امور اقتصادی و دارایی، ۵. وزیر کشور، ۶. وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی، ۷. رئیس

سازمان برنامه‌بودجه کشور، ۸. شش نفر از کارشناسان خبره (دارای شرایط مدرک دکتری تخصصی در حوزه مرتبط، با سابقه حداقل ۱۰ سال فعالیت اجرایی در حوزه مرتبط) در حوزه‌های صنایع دستی (یک نفر)، فرش دستباف (یک نفر)، اقتصاد (یک نفر)، سرمایه‌گذاری (یک نفر) و مرمت و احیا (دو نفر) با معرفی ریاست پژوهشگاه میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و تأیید وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، ۹. سه نفر از اساتید خبره و متخصص هیئت علمی دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی با اشراف بر موضوع و تحصیلات مرتبط با حوزه فعالیت صندوق به‌عنوان اعضای هیئت‌امنا (با معرفی وزیر علوم، تحقیقات و فناوری و تأیید وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی)، ۱۰. سه نفر از نمایندگان تشکل‌های مردم‌نهاد کشور با معرفی وزیر کشور و تأیید وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی.

پیشنهاد پنجم: با توجه به عدم اجرای بند «۹» ماده (۸) اساسنامه صندوق در خصوص تغییرات ساختار سازمانی صندوق لازم است تا مجلس شورای اسلامی و سازمان بازرسی کل کشور نسبت به عدم اجرای این بند نظارت کنند. همچنین زمینه لازم برای تصویب ساختار سازمانی مرتبط با حوزه‌های صنایع دستی، فرش دستباف و احیا و بهره‌برداری از بناهای تاریخی و فرهنگی، متناسب با وظایف صندوق در ماده (۵) اساسنامه فراهم شود.

پیشنهاد ششم: در راستای رفع مشکل عدم سامان‌مندی امور اجرایی صندوق، نظارت و مدیریت بر حسن جریان امور اجرایی و عملکرد صندوق لازم بوده و پیشنهاد می‌شود بند «خ» ماده (۹) اساسنامه سابق در قالب بند «۱۴» به ماده (۱۰) اساسنامه فعلی صندوق که حدود وظایف و اختیارات هیئت‌مدیره را شرح می‌دهد به شرح ذیل الحاق شود:

«۱۴- نظارت و مدیریت بر حسن جریان امور اجرایی و عملکرد صندوق و ارائه گزارش به هیئت‌امنا هر ۶ ماه یکبار.»

پیشنهاد هفتم: در راستای تکمیل شروط واگذاری امور صندوق توسط مدیرعامل به کارکنان آن، پیشنهاد می‌شود تبصره ماده (۱۲) اساسنامه صندوق به این نحو اصلاح شود:

«تبصره - مدیرعامل می‌تواند با مسئولیت خود بخشی از اختیارات خود را به هر یک از مدیران و کارکنان مورد وثوق و امین صندوق که **تعهد و صلاحیت تخصصی و دانشی کافی را دارند** واگذار کند.»

پیشنهاد هشتم: در راستای رفع ابهام از واگذاری حق امضای

۱. ز. مالک یا دارنده اثر: شخص حقیقی یا حقوقی که اثر به‌طور قانونی و به‌طور دائم یا موقت در اختیار او قرار دارد. همان‌گونه که مشاهده می‌شود در این بند به شخص حقیقی اشاره دارد که در واقع بناهای تاریخی با مالکیت بخش عمومی را مدنظر قرار داده است.

ماده (۱۱۵) قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۰۶/۰۱ مستثناست».

پیشنهاد دهم: در راستای مرتفع ساختن موازی کاری‌های ایجاد شده حاصل از تفسیرهای متفاوت از ماده (۲۷) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) میان دستگاه‌ها (خصوصاً وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و صندوق)، پیشنهاد می‌شود استفساریه‌ای برای شفاف‌سازی جایگاه این ماده قانونی از سوی مجلس شورای اسلامی به شرح ذیل ارائه شود:^۱

موضوع استفساریه:

ماده واحده - با عنایت به ماده (۲۷) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) (مصوب ۱۳۹۳)، آیا فرایند احیا و بهره‌برداری از بناهای تاریخی ذیل طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای تعریف می‌شود؟
نظر مجلس شورای اسلامی:

خیر - با توجه به اینکه مطابق بند «۲۱» ماده (۱) قانون برنامه و بودجه کشور (مصوب ۱۳۵۱) تعریف مشخصی از اعتبار طرح تملک دارایی‌های سرمایه‌ای وجود دارد و از طرفی فرایند احیای بناهای تاریخی با فرض حفظ کاربری آنها منجر به جذب سرمایه‌گذار به منظور بهره‌برداری نخواهد شد، مقوله مرمت و احیای بناهای تاریخی در قالب طرح‌های فوق‌الذکر تعریف نمی‌شود.

مدیرعامل به کارکنان صندوق پیشنهاد می‌شود تبصره ماده (۱۷) اساسنامه صندوق به شرح ذیل اصلاح شود:

«تبصره - مدیرعامل می‌تواند حق امضای خود در خصوص مکاتبات را در حدود مقررات و آیین‌نامه‌های مصوب به هر یک از مدیران صندوق که مورد وثوق و اطمینان صندوق و دارای صلاحیت حقوقی، تخصصی و دانشی است واگذار کند و این امر نافی مسئولیت مدیرعامل نیست».

پیشنهاد نهم: به منظور رفع تعارض‌های بین‌دستگاهی حاصل از تفسیرهای متفاوت از ماده (۷۲) قانون برنامه احکام دائمی توسعه و با توجه به قانون تشکیل صندوق در بند «ز» ماده (۱۱۴) قانون برنامه چهارم توسعه پیشنهاد می‌شود این ماده قانونی به شرح ذیل اصلاح شود:

«ماده (۷۲) با توجه به اهمیت و ضرورت مرمت بناهای تاریخی و فرهنگی و احیای بافت‌های ارزشمند کشور، به تمامی دستگاه‌های اجرایی اجازه داده می‌شود بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی فرهنگی ثبت شده در فهرست آثار ملی (به استثنای نفایس ملی) در اختیار خود را با تعیین کاربری که از سوی صندوق توسعه صنایع دستی و فرش دستباف و احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی در چارچوب ضوابط و مقررات مشخص می‌شود به بخش خصوصی و تعاونی واگذار کنند. اجرای این ماده از شمول جزء «۳»

۱. بررسی اختلاف نظرها و محدودیت‌های قانونی که کاهش دامنه عمل صندوق را در پی دارد از آن جهت دارای اهمیت است که این محدودیت‌های قانونی بی‌اعتمادی بخش عمومی و خصوصی را در پی خواهد داشت؛ چراکه با وجود چنین مسائلی، صندوق آن‌گوسازی لازم مرمت و احیا را نمی‌تواند انجام دهد و در نتیجه تمایلی از سوی بخش غیردولتی برای همکاری مشاهده نخواهد کرد (مبتنی بر مصاحبه‌های انجام شده با مسئولان سابق صندوق در تاریخ ۱۴۰۲/۰۸/۰۸).

منابع و مأخذ

- [۱] قانون برنامه پنج‌ساله چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۸-۱۳۸۴)، مصوب ۱۳۸۳/۰۶/۱۱.
- [۲] قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی کشور، مصوب ۱۳۶۴/۱۱/۱۰.
- [۳] قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی کشور، مصوب ۱۳۶۷/۰۲/۰۱.
- [۴] قانون برنامه پنج‌ساله دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۷۸-۱۳۷۴)، مصوب ۱۳۷۳/۰۹/۲۰.
- [۵] قانون برنامه پنج‌ساله سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۳-۱۳۷۹)، مصوب ۱۳۷۹/۰۱/۱۷.
- [۶] قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴-۱۳۹۰)، مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۵.
- [۷] قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۰-۱۳۹۶)، مصوب ۱۳۹۶/۰۱/۱۶.
- [۸] قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور، مصوب ۱۳۹۶/۰۱/۱۶.
- [۹] سیاست‌های کلی برنامه هفتم، ابلاغیه ۱۴۰۱/۰۶/۲۰.
- [۱۰] قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۵۸/۰۱/۱۲.
- [۱۱] قانون محاسبات عمومی کشور، مصوب ۱۳۶۶/۰۶/۰۱.
- [۱۲] قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷.
- [۱۳] قانون بودجه سال ۱۳۸۳ کل کشور، مصوب ۱۳۸۲/۱۲/۲۴.
- [۱۴] انتقال حق بهره‌برداری از بناهای مندرج در جدول پیوست از سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری به صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی - فرهنگی، مصوب ۱۳۸۷/۰۳/۰۵.
- [۱۵] انتقال حق بهره‌برداری بناهای تاریخی به صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی - فرهنگی، مصوب ۱۳۸۷/۱۰/۲۹.
- [۱۶] آیین‌نامه نحوه انتقال مالکیت آثار قابل احیا به صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی و فرهنگی، مصوب ۱۳۸۸/۱۲/۲۳.
- [۱۷] قانون بودجه سال ۱۳۹۰ کل کشور، مصوب ۱۳۹۰/۰۲/۱۹.
- [۱۸] قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)، مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۰۴.
- [۱۹] قانون حمایت از هنرمندان، استادکاران و فعالان صنایع دستی، مصوب ۱۳۹۶/۱۲/۰۶.
- [۲۰] قانون حمایت از مرمت و احیای بافت‌های تاریخی فرهنگی، مصوب ۱۳۹۸/۰۴/۱۹.
- [۲۱] قانون بودجه سال ۱۳۵۱ کل کشور، مصوب ۱۳۵۰/۱۲/۱۴.
- [۲۲] اساسنامه صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی و فرهنگی، مصوب ۱۳۸۴/۰۵/۲۳.
- [۲۳] اساسنامه صندوق توسعه صنایع دستی و فرش دستباف و احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی، مصوب ۱۴۰۱/۰۴/۰۷.
- [۲۴] قانون ضوابط پرداخت کمک و یا اعانه به افراد و مؤسسات غیر دولتی، مصوب ۱۳۷۸/۰۸/۱۷.

گزیده سیاستی

عدم شفافیت در ماهیت حقوقی، عدم همخوانی مواد و بندهای اساسنامه، عدم تجانس میان فعالیت‌های صندوق و همچنین وجود ظرفیت موازی کاری بابت تفسیر قوانین مرتبط با فعالیت‌های صندوق توسط سایر دستگاه‌های اجرایی موجب شده تا کارایی فعالیت‌های صندوق تحت تأثیر قرار گیرد.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir